Wittenberger Gelehrtenstammbuch des Abraham und David Ulrich

Deutsches Historisches Museum Berlin

hrsg. vom Deutschen Historischen Museum Berlin. Bearb. von Wolfgang Klose. Halle 1999

https://www.yumpu.com/de/document/read/5773131/gesamtes-buch-deutsches-historisches-museum

Text

2r

Χειρῶν τ‘ Σογον ἄριστον ἐς ουρανον αιἐν αἐιρειν Ἀγνας και παρεχειν ουρανιοισι νομοις
Non melior manuum labor est quam tollere ad astra, et dare dibinae legis in obsequium.
Polycarpus Leyserus D[octor] Pastor Witebergensis 5 Julij Anno [salutis] 85 scribebat manu propria.

2v

Viuimus ex te, Fidimus in te, tendimus ad te, non nisi per te, Dulcissime Christe.
Christophorus Fischerus senior. Ducatus Lubaeburgensis generalis superintendens scribebat Cellis Saxonicis, 16 Julij Anno gratiae 1585.

3r

Omnia fert aetas et perficit omnis tempus. Nec serum quicquam tempus et hora ferunt. Iohannes Limmerus I.V.D. et professor, ac pro tempore acad[emiae] Witeb[ergensis] rector, scribebat 5. Iulij anno 85.

3v

Vt fert diuina voluntas. Adamus Silber à Silberstejn et Pilnikaw etc. eques iuratus reliquit discessurus, 1. die Martij anno 1596 Servestae. Amicus certus aut vultu aut sermone consolationem adfert, si bonus et syncerus est. Johannes Sikver à Silberstein et Pyrknykaw etc, reliquit Servestae discessurtu 1 die Martij anno 97.

4r

Bernhardus. Frustra sibi de infirmitate veel ignorantia blandiuntur, qui, vt liberius peccent, libenter ignorant et infirmantur. Johannes Matthaeus scribebat Vitebergae 7. Julij Anno 85.

August[inus] Epist[ola] 7. Nimis peruerse se ipsum amat, qui et alios errare vult, vt error ipsius lateat. Wolfgangus Amlingus scribebat haec Seruestae, 25. Julij die Jacobi Apostoli, Anno 1585.

4v

manu propria Quem fortuna mihi fido conjunxit amore, perstet amicitiae non violate dines, Quo me cunque loco sistent mea fata Devsque excidat haud nostro pectore cura tuj. Haec Servestae posujt Salomon Schwarznbachus, dominorum à Sylberstein praeceptor, die 1 Martij 97.

5r

1 Cor[inthios] 15
Sicut in Adam omnes morimur, ita in Christo omnes viuificimur. Matthaeus Vuesenbecius I.V.D. et professor Wittenbergae 1585, mese Maio.

August[inus]
Illis non ignosci poterit, qui habentes à quo discerent, operam non dederunt: ille immunis est à poena, qui ubi disceret, non inuenit.
Scribebat Seuestae 20 Decembris Anno 85.
M[agister] Clemens Streso.

7r

+
Nosse deum, et bene posse morj, sapientia summa est.
Balthasar Mentius Nimecius scribebat Vitebergae die 9 Jun[ii] anno 1586.

8v

[*Wappen der Fürsten von Anhalt*]

9r

1581
Diuinum auxilium maneat nobiscum.
Johannes Georgius princeps Anhaltinus

1581
Dona dantur desuper.
Christianus princeps Anhaljnus.

11r

Christi nos sanguis delicto purgat ab omni, perpetua hic animae sit medicina meae.
Scripsit Leucoridos moenia propter aquae.
Samuel Macrinus d[ie] 11 Augusto anno 1586.

12r

Psalm[us] 25 v[ersus] 10
Omnes semitae Jehovae, clementia et veritas: custodientibuspactum eius et testimonia eius. M[?].W.N.M.[?]
Tido Hermannus L[iber] B[aro] ab Inhausen et Kniphausen in Elter et Vogelsangk scrib[ebat] Servestae 26 Mart[ii] anno [salutis] 1600

13v

Pythagoras ρώμη ψυχῆς σώφροσνη
Quo dicto significatur, temperamtia animae vitaeque vires contineri. Eam ob causam et Paulus

praecipit, vt corpori honos habeatur tanquam organo ad rerum diuinarum in genere humano administrationem destinato.
Memoriae ergo scripta mani Casparis Tschenbergen I.V.D., Seruestae anno 90.

17r

ἀνέχου και ἀπεχου. Perfer et obdura, nolique resistere fatis. Tempus erit, tibi cum proderit iste dolor. Multis saepe dies atque aetas longa medetur, quae nilla in melius ui retulisse queas. Opt[imum] vitae humanae antidotum patientia.
Joachimus Mynsingerus à Frundeck juriscons[ultus]. Sua mani scripsit Hemaestadij 22 Julij anno Chri[isti] M.D.LXXXV.

18r

Rom[anos] 8
Si deus est mecum. mihi quae mala turba nocebit ? Nil metuo: Christo nam dice tutus ero. Georgius am et vom Wald in Dürrnhoff, pridie nonas IXbr[es] anno Christianae M D CI.

19r

Nulla iustitiae capitalior pestis est quam illorum qui cum maximè nocent et laedunt id agunt uiri esse uideantur.
Iohannes Borholtt Luneburgensis scripsit Helmstadij 22 Julijj anno 1585.

20r

Πολυσπλανχνος ἐστιν ὁ Κυριος και οικτιρμων
Jac[obus] ult[imo capitulo]
D[eus] M[eum] R[efugium]. Ps[almus] 46
Dethardus Horstius I.V.Doctor, academiae Juliae professor, Helmstadii, 22 Julij anno salutis 1585 manu propria.

22r

Prudens simplicitas.
Hadrianus Borkius Camer[ae] Imp[erialis] Assessor scripsi Spirae Nemet[um] VII Eid[us] Maji Anno M D.IIIIC

23r

Nunquam periculum sine periculo vincitur.
Paul[us] Melissus Franc[us] scripsi XI die Maij. Anno M D XCVI. Myrtilleti.

23v

Fide deo solj. so quid nescire putatur: Fidentem nescit dexeruisse deus. Leges omnibus aequaliter securitatem tribuent. L[egem] capitalium. a statuas ff de poen[is].
Daniel Amlingi l[icentiatus] consiliarius et secr[etarius] Franciscus scripsit

24r

C[rux] C[hristi] C[omes] C[redula] C[ordi]
In ,e,oriae et amicitiae symbolum ornatissimo domino Dsuidi Vlrico haec posuit Herbipoli octauo calendas Maias anno 1602. Johannes Vdalricus S(?)heim, med[icinae] doct[or], manu propria.

24v

Plato Lib[ro] 2 de Repub[lica]
Εσχάτη [γαρ] άδυκία δοκεῖν δικαλον εἶναι μη όντα Cicer[o]
Lib[er] 1 [de] Off[iciis] Totius
iniustitiae nulla capitalior est, quam eorum, qui tum cum maximè fallunt, id tamen agunt, ut uiri boni esse uidantur.
Pub[lilius] Syrus.
Bonitatis uerba imitari maior malicia est.
Gregorius Bersmanus illustris Gymnasij Seuestani Rector scribebat postridie Calend[as] Nouembris anno Christi Iesu M.D.XXCIV.
Tandem bona causa triumphant.

25r

Sis patiens, si vis [esse] sapiens, sanctusque vocari: Semina post fletus, gaudia messis habet.
Nicolaus Selneccerus D[octor], Lipsiae scrib[ebat] die mabni ducis et principis archangeli Micaeli rec. 1581
1.2.3.6.

J. Lipsius
Ut poma om Kudaca non poma nascuntur, quae contacta in fumum abeunt et vaporem: ita verbose pietas, absque vitali operum succo.
Memoriae et benevolentiae ergo scribebam ornatissimo viro d[omino] Davidi Ulrico Soteropolitano mot[ario] publ[ico] Johannes Langius Silesius.
Soteropoli mense Aprili anno M D XCVII.

26r

Μενανδρος
Ευχῆς δυκαιας ουκ ανηκοος θεός
Ecclesiastae 11.
Sicut ignores quae sit via benti; et quomodo formentur ossa in vtero materno, ita non poteris inuestigari opera Dei, quae ubique facit.
Seruestae scribebat Andreas Freyhubius anno 4 exilij sui die lunae post dominicam Exaudi anno Christi Jesu DoMInVs aVXILIabIrVr nobIs.

26v

ὑπομνημα philippicum
Relinquant pij parentes filijss duplex ad vitam ἐροδιον, pietatem et eruditionem.
Eiusdem Phi[ippi] Melancht[onis] memorabile Apophtegma. Et curis ad preces impellor, et precibus curas depello. Et grauibus curis impellimur ad pia vota. Depellunt curas et pia vota

graues.
Gregor[ius] Nazianz[anus]
Χειρῶν τ’ ἒργον ἂριστον ἐς ουρανον αιεν αειρειν
Ἁγνας και παρεχειν ουρανιοισι νομοις
Non opus est manuum melius, quam tendere palmas ad celum aut digitis scriber grata deo: Accendunt pia scripta preces: pia vota precantum fert (nam) supra nubes et super astra fides. Scriptum manu Casparis Crucigeri die 18 Maii anno MItIget eXVLIbVs trIstIa DeVs.

27r

Boët[hius] lib[ro] IIII de Trinit[ate] qui est de duab[us] materis et una persona Christi.
Cum igitur utrasque manere naturas in Christo fides catholica confiteatur perfectasque easdem <consiste> persistere, nec alteram in alteram transmutari: iure dicit et in utrisque naturis Chrisum, et ex utrisque consistere. in utrisque quidem, quia manent utraeque: ex utrisque uero, quia utrarumque adunatione manentium, una persona sit Christi. Non autem secundum eam sigificationem ex utrisque naturis Christum iunctum esse fides catholica tenet, secundum quam Eutyches pronunciat. Nam ille talem significationem coniunctioni ex utraque natura sumit, ut non confiteatur in utrisque consistere; neque enim credit utrasque. Catholicus uero eam significationem ex utrisque consistendi sumit, quae illi sit proxima, eamque conseruet, quae in utrisque consistere, ac potius amphibolum: et gemina significatione diuersa designans. Vna quidem significatione, non manere substantias, ex quibus illud quod copulatum est, dicatur esse coniunctum: alio modo significans ita ex utrisque coniunctum, ut utraque permanent. etc.
Joach[imus] Meist[erus] Gorl[itianus] scribebat Gorlitij IX cal[endas] Mart[ias] anno Christi M D LXXXI.

28r

Pliniuus lib[ro] 29 cap[itulo] 1
Itaque Hercule om jac arte sola euenit, vt quicumque medicum se profitenti statim credatur, cum sit periculum in nullo mendatio maius, non tamen illud intuemur, adeo balnda est sperandi per se cuique dulcedo. Nulla praeterea lex quae puniat inscitiam capitalem: nullum exemplum vidndictae. Discunt periculis nostria, et per mortes hominum experimenta agunt.
עזרי מעם יהוה
Qui tulit auxilium fertque DEVS. Fide deo, mundum despice, disce mori.
Ioannes Francus m[edicinae] d[octor] scribebat Seruestae 17 calend[as] Junij anno 1580.

28v

Περι τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου και τοῦ Φιλιππου Μελαγ[!]ονος ὦν ἡ καρδια ομοδυμαδον ἦν καλομενη εν τη πνευματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τουτο αληθῶς πεποιεται ὡς ὂψις δειται φωτος φῶς ὂψεως ἂγλων εντελεχῶς ἓτερος ἓτερου δεδέηται
Paulus Lutherus d[octor] scribebat 8 Januar[is] anno 86 di[e] Nativitate.

29r

Cum viuet pietas, viuent tua scripta Melanthon: Et quia caussa dei est, vincet agente deo. Joha[nnes] Maior. D[octor].

30v – 31r

יראת יהוה ראשית רעת חכמה ומוסר אויסבזו:

Initium sapientiae Timor Jehovae; sapientiam et eruditionem stulti despiciunt.

שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אמך:

Audi fili mi castigationem patris tui, et non derelinquas legem matris tuae.

כי לוית חן הם לראשך וענקים לגרגרתיך

Haec e[nim] addition gratiae sunt capiti tuo et collo tuo Torques. Prou[erbia] 1

Huius oraculi et admonitionis semper te memorem esse velim, mi Dauid, qui parentes tuos fere eadem aetate, qua ego meos, amisisti. Nam ab ineunte aetate timere deum et recte inuocare eundem, vera beatitude est. Dominus Jesus Christus te, et fratres et sorores et totam familiam vestram ad nominis tui gloriam seruet, et vos vasa misericordiae tuae faciat. Amen. Haec Wernerus Steinhausen Bergensis αναδοχος tuus in baptism tuo, ingressus annum 75 aetatis scripsit in veteri oppido longobardorum ad confluentiam Albis et Salae anno 1580 die 6 Maii.

31v-32r

Tutela est jus et potestas in caput liberum ad tuendum eum, qui per aetatem sua se sponte defendere nequit, iure ciuili data (u test legitima, ac datiua) et permissa (parenti scilicet, et liberis, quos in potestate habet, dare tutores testament possit). Conueniens enim fuit, qui patris defuncti imperio, curaue destituretur, neque se ipse per aetatem regere posset, eum tutela curationeue aliena contineri, § penultima de Attil[iano] tutore.
Munus uero, officiumque tutelage, ac curae, oneri gruissimo, periculoque minime modico subirier, connumeraturque inter munera personalia, l[ex] munerum, ad exord[ium] ff “de munerib[us] et honor[ibus]”
Nec tamen munus hoc recusari debet, aut potest, quandoquidem tutor, curatorque tutelage, curaeue munus inuiti, et repugnantes suscipere cogantur, secundum l[egem] 1 § Si quis tutor ff quando apell[andum] sit.
Haec M. Balthasar Kiesuuetter, Seuestae ad diui Bartholimaei ludi recit Dauidi Vlrico, tutor pupillo scribebat Quinto Idus Aprilis anno 1580.

32v

Haec vita est mortis: mors est mihi ianua vitae, tu me morte tua uiuere, Christe, facis.
Thue recht, schew niemandt.
Haec scribebat Joan[nes] Ziegengeiß, judex prouincialis in Barby.

33r

Papinianus i[uris] c[onsultus]
Hominem beneficio affici, interest hominis.
Casp[ar] Jungermann, I.V.D., profess[or] et iam academiae Lips[iensis] rector scribebat die Michaelis anno [salutis] 81.

34r

Per varios casus per tot dicrimina rerum tendimus in Latium.
Haec scribebat Petruis [!] Moserus Torgensis d[omino] Dauidi Vlrico amico suo ac fratro [!] fidelissimo ad perpaduam [1] memoriam.

38r

Salomon in prouerbijs cap[itulo] 18
מגדל עז שם יהוה
Gregorius Nazianzenus
Ἀρχὴν ἀπαντων και τέλος ποιεῖ θεός
Menander:
θεόν σέβου και παντα πράξεις εὐθέως
Haec Dauid Wolfius, Seuestae d[omino] Dauid Vlrico, tutor pupillo scribebat anno 1582 die 4 Iunij.

39r

Noli altum sapere.
Scribebat Guilielmus Fachaeus I.V.D. in Reipubl[ica] Erford[iensi] Syndicus nec non pro tempore ibidem Rector, anno 1583 17. Augusti. In Christo omnia.

39v

Chrysostomus.
Peccatum um adhuc est in opere, nonnihil voluptatis addert, cum autem impletum fuerit, modica voluptas illa discedit, et in locum eius subit tristitia.
Christi Wunden reinigen mich von Sunden.
Ornatiss[imo] iuueni d[omino] Dauidi Vlrico notario pub[lico] amico suo candido, in amicitiae solidioris memoriam scribebat haec m[agister] Laurentius Capito Neapolitanus ad Ericas in academia Salana anno M.DXVIC, die 30 Aug[usti].
ML†CN AD 1584 NVAP

40r

Ausonius
Honesta si quid feceris cum maximis laboribus cedentibus laboribus dulcis manetur gleoria. Si turpe quid commiseris cum gaudijs amplissimism abibit omne faudium turpi manente infamia.
M[agister] Johannes Tryllerus scribebat haec cal[endis] Maij Anno 1580.
In deo laetitia.

41r

Cic[ero]
Exiguum nobis vitae curriculum natura circumscripsit, immensum gloriae.
Haec Magister Jemrocis Dreslerus college docentium in ecclesia Barbiensi scribebat Dauidi Vlrico affini suo chariss[imo] prid[ie] non[as] Maij anno Christi qui hisce sententijs designatur:
TV es DeVs reX et SaLVator MeVs. DILVVUVM erIt In VnIVersa terra. DoMinVs aVXILIabitVr nobIs. Psalmus 27 TV es aDIVtor MeVs In trIbVLaIonIbVs.

42r

Psalmus 31
בידך עתתי
In minibus mea vita tuis et tempora vitae.
Scribebat optimo iuuebu Dauidi Cdalrico amicitiae ergo M[agister] Johannes Machaeropoeus Gothanae ec[c]lesiae pastor, 15 Augusto, anno 81.

43r

1 Timoth[eus] 4
Pietas ad omnia vtilis est, habens promissiones praesentis et future vitae.
M[agister] Casp[arus] Gotschalcus

43v-44r

Psalm[us] CXLVI [146,3-4]. Verlasset euch nicht auff fürsten: sie sind menschen, die konnen ja nicht helffen. Den des Mebschen Geiste mus darvon, vnd er mus wider zur Erde werden; als den sind ferloren alle seine anschlege. Geben den 25 November 1581 Lucas Cranach der elter, Meler in Wittemberg (mit Wappen).

44v.

IOB VIII:
Sicut Vmbra, dies nostri sunt super terram: H:G.V:/W:W:A.
Lucas Cranach filius] scribebat Vitebergae a paatris suj dilectissimi obitu, die 8. mensis Febr[arii] 1 anno 86.

45r

Plato lib[ro] 8 de repub[lica]
Ἀσκεῦται δη το αει τιμώμενον αμελεῖται δε το ατιμαζαμενον
Cic[ero] ita reddidit 1. Tus[culanarum]
Honos alit artes, omnesque incenduntur ad studia gloriam iacentque ey semper, quae aoud quosque improbantur.
M[agister] Ioh[annes] Albinus cognate suo Dauidi Vlricco scribebat Lips[iae] pridie Michaelis anno Christi Iesv 1581.

46r

†
N. L.B.
Reuerendi patris et praeceptoris domini Philippi Melanchonis piae et sanctae recordationis. Qui sapis, inuictaeque decus seruare laboras. Virturis, semper fuge desidiae oti[a] vitae. An memo resto DEVM cum sit castissimus idem plectere pollutes et tandem vertere castos. Veritas patitur uulnera, sed non mortem.
Ernestus a Kötzschau scribebat haec in sui memoriam d[omi]no Daui[di] Vlrico, Dessauij 7. Nov[embris] anno Christi 1581.

47r

Sirac[ides] 4.
Qui verbum dei eruerenter audit, praestat deo cultum gratissimum et diligentes verbum diligit dominvs.
Scriptum manu Dauidis Voitj d[octoris].

48r

Syracides
Sicut aurum igne exploratur, sic homines deo accepti probantur in fornace afflictionis. Victorinus Grunerus I.V.D. et pro tempore acad[emiae] rector scripsit Janae in domin[ica] Jnuocauit a[nn]o 84.

49r

A. C. S.
Conditus e terra tenuis caro, rudera terrae puluerulenta teris, terrea membra geris, corporis hac etiam quondam compage solute, in terram versus, vile cadauer eris, Stulte quid ergo tumes, quid terra cinisque superbis mirs inopina tuas imminent ante fores. <mea ossa getrichen> Membra regent, corpus friget, calor ossa relinquit et redit in terram, terra quod ante fuit. Matthias Colerus d[octor] et ordinaries collegij iuridica in academia Ienensis scribebat anno 1584 mense Februarij.

50r

Sua agere et neminem prae se contemnere, uera sapientia est.
Philippus Iacobus Schröter d[octor] manu propria anno 84 die 26 Feb[ruarij]

Sperantem in domino circumdabit Misericordia
Joan[nes] Fridericus Schröter d[octor]. Manu propria.

50v

In pisce nomisma.
Johannes Piscatorius, Prof[essor] poet[ices] Jenae a[nn]o 1584, 7. Julij. ;amu propria.

51r

In loco de peccato originis doctissimus vir dominua Philippus Melamchthon sequentem spientissimam proponit sententiam, dicens: Nec quisquam est hominum qui non aliquem insignem, et dirum morsum diabolic sentiat.
Id quod M[agister] Ambrosius Reudenius Jenae scripsit ad quintum Martij anno vobissimj temporis 1584.

51v

[T]erra tremat, Bellona fremat, crepet et ruat orbis, [n]on tamen a Christo patiar mea membra reuellj: [i]lle meum caput est: mea mens inscruiat illj. [Tu] modo tu uires spirabile sufficie numen, [t]e sine nil praestare potest corrupta propago. [V]t uelit efficiatque bonum, caeloque locetur, [s]cimus id esse tuum munus, tibi singulo debet.
Haec juueni opt[imo] et humaniss[imo] Dauidi Vlrico beneuolentia adductus posuit Joh[annes] Widmannus Jhena discessurus dominica Laetare a[nno] o[rdinis] r[estaurati] M.D.XXCIV.

52r

Vespera ian venit nobiscum Christe maneto extingui lucm be patiare tuam.
Jacobus Flach med[icinae] d[octor] Jenae scribebat 20 die Aprilis quae erat feria secunda Paschatis anno a nato Christo 1584.

53r

Ps[alm]o 44.
Qui transit per uallem lacrymarum et fontem foditm certe benedictionib[us] coronabitur. Doctor Fridericus Pensoldus IIII nonas Octobris anno Christo 1584.

53v

Imp[eratores] Dioclet[ianus] et Maxim[ianus]
Satis abundeque sufficit, si cui vel in paucis amici labore consulatur. Sat cito, si sat bene. Doctrina et virtute praestanti domino Dauidi, amicua amico scribebat Johannes Conradus Diez Staffelsteinianus, pro tempore in Münnerstadt. 20. Maij anno 1602 [salutis].

54r

Crudelis est medicus qui una cum morbo vitam quoq[ue] homini aufert.
Paullus Simlerus imperialis rbis Schuuinfurtensis medicus ordinaries scribebat beneuolentiae ergo anno 1602 VIII. Aprilis.

54v

+
Nihil est, quod lumine clariore oraefzkgeat, quam recta fides in principe: et nihil est, quod ita nequeat occasui subiacere, quam vera religio.
L[ege] inter claras, c[odex Justinianeum] de summa trin[itate] et fid[e] cathol[ica]. Christophhorus Fleischmann Staffelsteinianus, pro temper cellarius in Münnerstadt scripsit 20. Maij anno 1602.

55r

Quid ita iusti impotentes sunt et egent, iniusti autem exaltantur et ditescunt ?
Responsio.
Vt illi coconentur, isti autem aeternis supplicijs excrucientur, Nilus
Balthasar Sartorius d[ocotr] et professor Ienae manu propria 5 Octobris anno 1584.

56r

Lactant[ius]
Qui semel aberrarunt, constanter in stultitia perseuerant, et vani vana defendant.
Witebergae, 16. cal[endas] Junias anno 1585 scribebat Laurentius Bidermannus I.V. Doctor.

57r

Hielf mir got in aller ewigkeit zu aller her und redlichkeit
Ludolpho à Kleine (?) Walbegenssis den 13 Nouember anno 1592.

60r

Salom[on]
Vt argentum excoquitur, et in fornace probatur aurum: ita dominus corda probat.
Petrus Wesenbecius V.I.D. et professor scripsit Jhenae anno [salutis] 84 m[ense] Septembris.

61r

Paling[enius]
Vir bonus et sapiens quaerit super omnia pacem, vultque minora pati, metuens grauiora, cauetque, ne paruo ex igni scelerata incendia surgant.
Paulus Rudiger d[octor] scrib[ebat] Jenae 8. Octob[ris] a[nn]o [salutis] 84.

61v

Palingenius.
Esto animo forti, et dura: patientia vincit omnia. In aduersid rebus sunt <p gestrichen> prospera semper.
[M]agnanimo [E]xpectanda viro, tunc celsior exit, cum premitur virtus. Viden, ut fortuna frequenter [q]uos pessum dederat mutate, extollat eosdem alternetque vices. Nihil est durabile semper [s]ub caelo; redeunt post tristia nubile soles iucundi. Postquam maria alta fuere exagitata diu, tandem pacata resident et remeat Brunae oist <florj Brumae gestrichen> frigora floriferum ver: ergo amicum firma, et duris ne defice rebus.
Carl Stetterus.

62r

Hic soectant leges, hoc volunt, incolumem esse coniunctionem quam qui dirimunt eos morte, exilio, vinculis, damno coercent. 3 [de] Off[iciis]
Scriptum manu Hec[toris] Friderici p[astoris] ecclesiae quae est ad d[ivum] Magnum Brunsuigae. Anno 1585 Julij 21.

63r

M D XCVI
Obsequio domini vincitur omne malum, pro foro vis est nescitque potential leges.
Eberhart von Weihe j[uris] c[onsultus] scribebat Cassellis 28 Maij manu propria.

64r

Multum ille assecutu'st, qui bene didicit loqui. Non minus assecutus est, qui bene tacere. Hipp[olytus] a Collibus scripsit Heidelbergae XIVC.

64v

In omnibus mexime tamen in iure aequitas spectanda. A. G. V. J.
Haec in sui memoriam asscripsit Sigismundus Haffner I.V.D. camerar[ae] imperialis aduocatus et procurator. Spijrae Nemetum 14 Nouembris. Anno [salutis] 1601.

65r

Pauli Ap[ostoli] confession coram faelice: Act[orum] 24 v[ersus] 14
Credo omnibus, quae in lege et prophetis scripta sunt, Et coram Agrippa: Act. 26 v. 22. Nihil dico extra ea, quae prophetae et Moses future praedixerunt.
Ornatissimo viro domino Davidi Vdalrico notario pub[lico] amico suo veteri scribebat Gregorius Schonfelt d[octor] verbi d[ivini] in aula Casellana minister. 29 Maij anno 96.

65v

ἅμα πρόσσω και οπισσω
Grata superveniet, quae non sperabitur hora.
Quirinus Reuter m[inister] Pal[atinae] eccl[esiae] Spirae Nemetum ornatiss[imo] v[iro] David Vlrico postrid[ie] non[as] Maias. Anno [salutis] XCVI.

66r

Omnibus in rebus feliciter omnia cedent: si statues finem principiumque devm.
Petrus Calaminus scripsit <Witeb gestrichen> Seruestae 17. April anno 92.

66v

Beati pacifici.
Ornatissimo v[iro] Dauid Vlrico scribebat Fridericus Robinus Spirae Nemetum VI idus Maij. Anno 1596.

67r

Psal[us] 25
Integritas et rectum custodient me, quia speraui in deo symb[olum]
Fürcht Gott, thue recht, schew niemandt
Melchior Kyferus Goltbergensis Silesius scribebat Seruestae Kal[endis] Junij anno 1592.

68r

Eusebius lib[ro] 4 historiae ecclesiasticae cap[itulo] 14.
Non temeritas sed fides et Modestia coronantur.
M[agister] Johannes Brentelius scribebat Dessauiae 8 Januarij anno Christi 1586.

68v

[*Wappenzeichung*]

69r

Mors tua Christe mihi vita est, victoria regnum. Labe meia morior, sanguine viuo tuo.
Bartolomeus Erfurd sacra imperiali auctoritate notarius. Anno domini 1.5.80. [Dies mercuri] post Jubilate.

70r

Deus in adiutorium meum intende, d[omi]ne ad adiuuandum me festina.
Johannes Vuesalius scibebat haec Berlinae 28 Februarij anno Christi 82.

71r

Vigilando, agendo, prouidendo, quod possis, paratur et caelorum fauor.
Daniel Eulenbeck I.V.D. Jenae m[ense] Jan[uarii] anno 1583.

71v

+
Dat bona spes vires, animum quoque spes bona firmat, viuere spe vidj quj moriturus erat. Plut[archus]
Qui amicj vucua seueré reprehendit verus est amicus, non is quj ad quaeuis dicta et facta applaudit.
S.S.S/E.C.C/A.G.G.
Humanissimo et doctissimo viro d[omino] Dauid Vlrico scribebat haec Guilhelmus Romanus Anhaltinus AugustaPatauium Euganeorum aditurus 8 Maij anno M D XXCIV.

72r

Benè nascj. Benè nubere. Benè viuere et Benè morj. Quatuor sunt maxuma hominis bona. Georgius Rollenhagen scholae rector scribebat Magdeburgj 81 postidie Gall[i].

72v

Pythias Anristelis philosophi filia interrogate, qui color esset pulceriimau dicit:
Tὸ δια τὴν αιδῶ τοῖς έλευθεροις έπιγινομενον
Et certe hic color optimus, decensque ingenuos utriusque sexus, qui peruerecundiam illis oboritur.
Haec ingenuo qrque modesto juveni <fesricgen> d[oomino] Dauidi Vlrico p[ublico] notario Norimberga Augustam Vindelicorum profisciecenti scripsit M[agister] Gabriel Helmreich tum tempore Norimbergae 4. nonas Maias anno 1584.

73r

Beati omnes, qui timent dominum: qui a,bulant in vijs aius. Labores manuum tuarum manducabis: beatus es, et bene tibi erit, Vxor tua sicut votos fructifera in lateribus domus tuae. Filij tui sicut rami olivarum, in circuitu mensae tuae. Ecce sic benedicetur homo, qui timet dominum. Benedicat tibi dominus ex Sion: ut videas bona Jerusalem omnibus diebus vitae tuae. Et videas filios filiorum pacem super Israel.

Ἀποκάλυψον πρὸς τὸν κύριον τὴν ὁδὸν σου και ἔλπισον ἐπ’ αὐτὸν και αὐτὸς ποιήσει-

Psal[mus] 37
Commenda domino vitamque viamque fideli his dabit opttis, prospera fara tuis.
Honesto ac doctor viro d[omino] Davidi Clrico notario public, reverend nec non clariss[imi] viri domini M[agistri] Abrahami Vlrico superattendentis Anhaltini relicto filio, in perpetuum amicitiae μνημόσυνον haec scripsit Johannes Georg[ius] Lächner Halensis, 3 Augusto. Jhenae anno s[alutis] 84.

73v

Welt wie du wilt, Godt ist mein schilt, derwirt mich gantz woll belassen.
Sebastian Wilboltz, Burgermeister zw Barby.

74v

L.M.S.S.t.D. [Lancea Michaelis spiritus sanctus tuus dominus]
Magnus agit curam, et nostris pro minibus astat, dux Michael satus ille deo par numine patrj. Non rosa nomen habet soleat quod rodere nuenquam. sed iacet à spinae cuspide rosa dosa. [Links am Rand] Esto fidelis usque ad mortem et dabo tibi coronam vitae.

[*Zeichung einer Lutherrose als Wappen*]

75r

Ἠμῶν τὸ πολιτευμα ὲν ούρανοῖς ὑπάρχει.
Philipp 3.
Dulce deo solj viuere, dulce morj.
V[ive] v[t] v[ivas]
Eruditione et virtute conspicuo juveni d[omino] Dauidi Vlrico amicitiae et memoriae caussa scriptum reliquit Johannes Ernestus Lutherus in alma Witeberg[ensi] academia anno salutis post Christum reparatae 1585 mense Octobri.

75v

Discite iustician monitj et non spernere [temnere] diuos.
Scriptum manu Philippj Melanchthonis

77r

Nihil est quod viro grauj: grauius in officio faciendo accidere possit: quàm ab ijs clàm impeirj quis minimè decebat facere.

Magister Fridericus Zornius gym[nasii] öit[erarij] reip[ublicae] Vormaciensis moderator. Scipsit anno Christj M.D.XCVI. pridie cal[enda] Maij.

77v

S[alus] m[ea] C[hristus]
Ocia sit ollas periere cupidinis arcus, cedit amor rebus, res age tutus eris.
Haec d[omino] Davidi Vlrico in perpetuum sui memoriam scribebat Servestae Christophorus à Langnau et Grosstrentz, Silesius. 12 die mensis April[is].

79r

Ber.
Atria amicitiae par est latissimi pandj. angustas verò convenit esse fores.
Ich trage mein Leidt mit gedult.
I[dem] I[esu] i[uvabit]
Haec scribebat in suam memoriam Heidelbergae anno 1596, 14. May Ludwig Kuene, Josephus genannt.

80r

D[octor] Joannes Funcius, cum ad supplicium educeretur, hoc praetulit distichon:
Disce meo exemplo, mandato munere fungi, et fuge ceu pestem τὴν πολυπραγμασύνην. M[agister] Georgius Roth Ölsnitzensis scribebat Seruestae 21 die Nouembris anno 84.

80v

De amicitia Hieronymus in e[pistol]a ad Demetriadem. Concursus sensuum et vnitas voluntatum, quasi riuulos amicitiae scaturisant.
Cicero: Idem uelle ac idem nolle, ea demum est uera amicitia.
Scribebat Seuestae Georgius Cruger Dessau[ensis], diaconus ad d[ivum] Nico[aum] 21 Nouembr[is].

81v

Cicero
Amicitia est omnium diuibarum humanarumque rerum cum beneuolentia et charitate summa consensio.
Haec beneuolentiae testandae c[ausa] d[omino] Dauidi Vlrico scribebat Simon Vuexius Jenensis M[agister] Jenae a[nte] d[iem] V non[as] Nouemb[ris] a[nno] a[b] o[rdine] r[eparatao] MDXXCIV.
H.M.D.M.A. [Huix monument dolus malus abesto]

82r

Viues. Vita hominis breuis est et fugax, corpus imbesille et mille morbis obnoxium, forma fragilis, honor vanus, qui au test simulates, aut non diuturnus, voluptas insincere, in mente sapientia exigua, in corde affectus turbulent.

Haec Amicitiae uelut monimentum doctiss[imo] adolescent Dauidj Vlrico posuit M[agister] Georgius Limnaeus Jenae a[nno] o[rdinis] r[estaurato] 1584.

82v

1584 Forcheim
Hanns Ott wirt zum gulden fuchsen den 13. Maij v[eter]is

82v

+
Wem schatt mein vnglükh, villeicht mechts sich wenden.
Jeremias Schwartz bildhauer burger zu Leonberg anno 86.

[Zusatz in anderer Schrift]
Heidelbergae scribebat hospes meus

83r

15 + 81
Du seiest jm Feldt oder zu Haus
und wo du immer denckesst heraus
Las deinen Gott nicht aus der Acht
und jmmerdar sein wordt betracht.
Wo nach wolln wier vns doch regieren
wenn wier den lieben Gott verlieren,
wo Gott der Herr nicht bei uns heldt
so kompt der hirt von dieser weldt
Vnd treibt mit vns sein Affen Spiel
vnd macht aus [uns] nur was ehr wiel.
Christoff Günther tzu Camentz den 22. tag Septembris

Patientia superbiae victrix.
Christophorus Guntherus junior scribebat Seruestae die 20. Octob[ris] anno [salutis] 606.

C[hristus] I[esus] m[ein] H[eiland]
Jeremias Günther der Jünger

83v

Lucan[us] lib[er] 2
Sed quo fata trahunt, uirtus secura sequitur.
Menand[er]
κάλλιστον ἔργον παιδεια τοῦ βιου
Haec scribebat Joachimus Ditterich Haynensis Caminzij 22. Septembris anno 81.

84r

Virtutam posuere dij sudore parandem. V.G.M.A.
Scribebat Witebergae XXV Novembris die anno dominj M.D.XIXC. Baldassar à Nostitz manu propria.

84v

Caprian[i] lib[ri] 2 spist[ola] 3
Si solus Christus, de quo pater de caelo contestatus. hunc audite, audiendus est: non debemus attendere quid aliquis ante nos faciendum putauerit, sed quid ille, qui ant omnes est Christus fecerit prior. Meque enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed dei ueritatem.
Ignatius
εμοι ἀρχεῖα Χριστος Ἰησοῦς
Joach[imus] Wernechius M[agister] Megapolita Brandenburgicus

85r

15 (Signet_ J. Chri. v. R.) 18
Cicero in Laelio
Quis est, pro deum fidem atque hominum, qui uelit, ut neque diligat quenquam, nec ipse ab ullo diligatur, circumfluere omnibus copijs atque in omnius rerum abundantia uiuere. Haec enim est tyrannicorum uita, nimirum in qua nulla fides, nulla charitas, nulla stabilis beneuolentiae potest esse fiducia: omnia semper suspecta atque solicita sunt, nullus locus est amiciciae.
Idem. 2 [De] Offi[ciis]
Omnis ratio et institua uitae [sic!] adiumenta hominum desidera imprimisque ut habeas quibuscum familiars conferre possit sermons.
Haec Joannes Christophorus à Rechenbergk scribebat Gorlicj VII calendas Septem[bris] anno salutis M.D.LXXXI. I.T.G.

85v

Imp[erator] Isaacus Angelus
Vt dentibus acerba uvvua, oculis fumus nocet: sic iniquitas eis qui ea uvtentur.
+
Lex regit: arma tuentur.
Scribebat Vitebergae, anno 86, 20. Aprilis, Antonius Herringius Oldenburgius, Jenam abiturus.

86r

Non tibi, sed domino hoc quidcunqze est cicitur aevi: is dedit, is repetet, vive, memento mori.
Deo. Patriae. Amicis.
In honorem domini Davidis Ulrici amici et commensalis sui suaissimi scripsit reliquitque Sebastianus Birckner anno post natum Christum 1584 in festo Johannis Jenae.

86v

Iob 14
Homo natus de muliere breui uiuebs tempore repletur multis miseris. Qui quasi flos egrefitur et conteritur et dugit uelut umbra, et nunquam in eodem statu permanet Ἡμῶν γαρ το πολιτευμα εν ουρανοῖς ὑπάρχει.
Abraham Vkricus frater t[uus]

[D]ic reuerende senex, humanum viuere quid sit ? [P]rincipium dolor est, medium labor, vltima mors est.
Petrus Harringus 1584.

87r

Nascentes morimur	S.V.V.H.	Finisque ab origine pendet	D.D.C.
1. A[braham] 21. F[ebr.] 1526 †		8. J. 12. Jan. 1575	
2. A[nna] 9. Sep[temb.] 1537 †		12. E. 31. Aug. 1576	
3. H[agna, Agnes] 10. Juli 1559 †		2. A[nna] 18. Sep[teemb.] 1577	
4. D[avid] 24. Mar. 1561		1. A[braham] 6. Oct. 1577	
5. A[braham jun.] 3. N[ov.] 1562 †		13. J[ustus] 7. Oct. 1577	
6. E[lias] 2. N[ov.] 1564 †		10. C. 28. N[ov.] 1577	
7. D[aniel] 10. Oct. 1566 †		3. H[agna] 3. N[ov.] 1587	
8. J. 12. Juli 1569 †		5. A[braham] 19. Oct. 1589	
9. M. 28. F[ebr.] 1570		6. E[lias] 23. Jul. 1601	
10. C. 23. Oct. 1572 †			11.
J[ustus] 6. Ap. 1574 †			12.
E. 4. Jun. 1576 †			

+ <D ? gestrichen>
Vita mihi breuis est: sed spes mea maxima Christus, a quo uita non peritura uenit.
D. Vlricus

87v

+
Precatio quotidiam parentis <nostril gestrichen> sacrae memoriae Magistri Abrahami Vlrici Cranach. Deus qui non despicis gemitus pauperum, miserere nobis adclivtis, et peccata nostra dimitte propter Filium tuum, nosque cim eo in arternae claritatis gaudio ac viuere. Amen. Frater t[uus] Elias Vlricus Witteb[ergae] 1584.

+
Symbolum M[agistri] Abrah[ami] Vlrici C[ranach] parentis nostri perpetup a,ore uenerandj.
Mundus amat renebras: jra atque calumnia regnant
Fide deo: mundum despice: disce mori.
Daniel Vlricus S[ervestanus] frater t[uus] dilectiss[imus]
Anno 1584

M. V[lrich]. Der Herr behuet dremlinge vnd weisen vnd erhelt die Wituen.

88r

Literae sunt ignoblibus uice argenti, obilibus uice auri, generosis & principibus viris uice gemmarum. Foeix quem deus diligit.
A Lindigl optat sui addini Dauidi Vlrico eine frische
14. Augusti anno 1582.

88v

Amicum in aduersitate positum deserere turpe est.
Ouidius Lib[er] 2 [Epistularum] de Ponto
Turpe erit in miseris ueteri tibi rebus amico auxilium nolla parte tulisse tuum. Turpe referre pedem nec passu stare tenaci: Turpe laborantem deseruisse ratem: Turpe sequi casum, et forunae accedere amicum, et, nisi sit foelix, esse negare suum.
Non ita vixerunt Stophio atque Agamemnone nati: non haec Aeidiae Pyrithoique fides: quos prior est mirata, sequens mirabitur aetas: Jn quorum plausus tota theatra sonant. Liepßa cznotha w baranym kozuchu nizely neicznotha w zlothim lanczuhu.
Haec scribebat Melchior Radzewski Gorlitij. Anno domini 1581.

89r

Sustine et abstine. ἀνέχου και ἀπέχου

[Wappen der märkischen Herrn von Randau]

Haec amico suo haud vulgari Dauidi Vlrico Soreopoli abituro ibidem in sui memoriam Franciscus à Randov anno 83 mensi Augusto.

90r

Psal[mus] CXXVI
Qui seminant in lacimis, in exultation metent.
Cic[ero] lib[er] 2 de office[iis]
Vera Gloria radices agit, atque etiam propagator: ficta omnia celeriter, tanquam flosculi. decidunt: nec simulatum potest quicquam esse diuturnum.
Diuus Bernardus ad discipulum:
In quouis loco, in quouis Angulo reuerentiam exhibe angelo tui, ne illo presente facias quod coram hominibus fasere erubescas.
Haec pietate omnique liberali doctrina politiss[imo] atque ornatissimo iuuveni domino Dauidi Vlrico notario publ[ico] literis consignata relinquere voluit Iohannes Feurelius Trautzkirchensis Jhenae ad Salam anno Χριστογονίας 1584 9 cal[endas] April[is].

91r

Negligere quid de se quisque sentiat, non modo arrogantis est sed omnino dissoluti.
ὀλίγοντε φίλοντε
Albertus Voitus Regiomontanus Borussus M[agister] scribebat Jhenae anno 84.

91v

+
Neque simulation, neque dissimulation.
Joannes Conon Norib[ergensis] scripsi Jenae mense Feb[ruario] a[nno] o[rdinis] r[eparatae] 1584.

Integritas rectumque meae [?] sit regula vitae.
Fridericus Traubot; I.V.D. c[onsiliarius]

92v

Stigelius
Dulce meum, dulcis coniunx, mens conscia recti, quid tribus his iunctis, dulcius esse potest. Affini sui carissimo d[omino] Dauid Vldarico Seruestensi scribebat Conradus Gunderam Cranchensis in perpetuam memoriam sui. 3. die Maij anno 88.

94v

Cato.
Virtutem primam esse puta, compescere kinguam. Proximus ill deo, qui scit ratione tacere.
+
Odj, vedj, e tacj, se vvoj viver in pace.
Bartholomäus Schwarzloß. Utriusque Juris Doctor scribebat Coburgij Maij anno [salutis] 1602.

95r

A[ristotelis] Eth[ica] 2
Quae nos oportet postea quam didicerimus efficere ea cum efficimus, discimus.
N[osce] t[e] i[psum]
N[ihil] c[ontra] d[eum]
Johannes Weilhelmus Neononellus, jvris doctor, scribebat aec Jhenae 7 i[dus] Octob[ris] a[nno] r[estauratae] s[alutis] M DL XXXIV.

96r

- - nihil est quod prompta voluntas rebus in humanis non superare queat.
N.C.J.R. [Nobis Christus Jesus Redemptor]
Aggaeus de Albada Spirae scrjbebat VII Maij anno XCVI.

98r

+
Neue puellarum lachrimis moueare caueto. Jritawue vt visum est ventus & vnda ferunt. Honesto et erudito viro domino Dauidi Vrrico à Zerbst notario public, amicitiae ergo scripsit <Joannes gestrichen> Kegelios notarius pub[licus] et camerae imperialis nunciorum magister tunc temporis Spirae Nemetum. 7. Maij veteris calendarij anno [salutis] 96.

98v

Fide duce charitate comite.
Christophorus Druchstedt. 2. Mai 1597. Seteropolis.

99r

+
Commenda domino viam tuam et spera in eum. Quod pia fata volunt hominum non invida tollunt. Vota: Sit in votis: quod pia fata volunt.
Heidelbergae in sui memoriam scribebat Wolgangus à Debitsch Silesius. Anno MD XCVI, 14 Maij [salutis]

100v

Velleius
Viuorum censura difficilis.
Simo Stenis scripsi Heidelbergae 12 Maij anno 1596.

100v

Ἀρχὴν ίασθαι πολυ λώιον, ῆε τελευτὴν
Symb[olum]
Portio haereditatis mey dominus.
Politissimo viro, sincero amico s[omino] Dauidi Vdalrico Seruestano, amoris ergo scribebat M[agister] Johannes Schönmann Heydelbergae prid[ie] Iduum Maij anno 96.

101r

Maxima ortus nostril uis est, haec parum felices benè nati.
M[agister] Wolffgangus Lessius Bornensis Misnicus scripsi Heidelb[ergae] in Casimiriano 12. Maij anno 1596.

102r

Studium facit humanum.
M[agister] Sebaldus Leuden Cubanus Heidelbergae in Casimiriano 13 Maij anno 1596.

103r

Amicitiae.
Rara color: fallax pro me simulation regnat: Sum bona: perpetuo foedere necto bonos.
+
Per angusta ad augusta.
Eruditione, virtute et prudential praestantissimo viro, d[omino] Davidj Vlrico amico a multis annis candidiss[imo] et cariss[imo] scribebam M[agister] Johannes Cnefelius pastor ecclesiae Pfedershemianae anno 96. 18 Maij cum in transcursu, (gratiss[ime]) me compellaret.

106r-106v

Bonauentuea in 3. disti[nctione] 14. in quaestionibus circa literamm quaestione vltima.
Triplex est potential: Scilicet potential praesidendi, impètrade, & faciendi. Dictum Matthaei

ultimo, inellegitur de potential praesidendi. Omnibus enim que sundt sub <gestrichen> deo, praeest Christus, etiam secundum humanam naturam.
Sed cum dicitur Matthaei 6 omnia possibilia sunt credenti: intelligitur de potential impetrandi. Hoc modo Christus habet omnipotentiam impetrandi à deo omnia, quaecunque uult, etiam secundum humanitatem. Potentia autem daciendi, etiram granum milii: in Christo secundum humanitatem non est, nec esse potest: cum ad hoc requiratur virtus indinita quae nullatenus inest animae Christi.
Leo in epistola ad Flauianum.
Vtràque forma cum communion alterius agit, qvod proprivm est. Verbo operante, quod verbi sit: et carne exequente quod carnis est.

יהי חצך יהוה תהוא צביונך ייי:
[*Dasselbe in Aramäisch*]
[*Dasselbe in Syrisch*]
[*Dasselbe in „Syrisch“*]
[*Dasselbe in Arabisch*]
F[iat] V[oluntas] T[ua] D[omine]

M[agister] Theodorus Fabricius Seruestanus scribebat Seruestae anno 1584, 19 Nouemb[ris]

107r

F. W. D.
Sit meus jntroitus felix, meus exitus vnj perpetuò curae sit maneatque deo.
Suo Davidi Vlrico scribebat Johannes Frabricius Servestanus in Angliam proficiscens Servestae cal[endis] Septembris anno 87.

107 v
Ipsa licet venias Christo comitatus Elia, si nihil attuleris ibis Elia foras.
Patiar et potiar.
Joachimus Praetorius Seruestae in patria verbi dei minister haec scribebat 12. cal[endis] decemb[ris] anno 1587.

108r

Cicero pro Cluent[io]
Iudicem in consilio habere oportet legem, religionem, fidem et aequitatem.
Iohannes Hugelius I.V.D. et imperialis camerae aduocatus, Spirae Nemetum. 7 Maij anno 1596.

108v

Constanter & syncere
Antonius Deublinger I.V.D. scripsi Spirae anno 1596 7. die Maij.

109r

Memorare nouissima et in aeternum non peccabis.
Virtute et erudition praestant[issimo] d[omino] Dauidj Vdalrico Seruestensi in memoriam et

amoris ergo scribebat Johannes Vestius ab Alisum (?) [*richtig: Altzhen*] I.V.D. sacri palatij comes, cesareae maiestatis consiliarius et procurator fiscalis imperialis camerae generalis. 18/8 ua die mensis Maij anno 1596. Salutis anno ?

110r

1601
Jnuia virtuti nulla est via.
Haec scribebat Joan[nes] Heresbachuis I.V.D., illustrissimo principis Anhaltini et ducis Askanis [?] consiliarius, Spirae Nemetum 15. calen[as] Decembris.

110v

Non est mortale quid opto.
Beneuolentiae et memoriae ergo scripsj Hieronymus Ziegler d[octor] 22. Decembris anno [salutis] 1602 Dessavij.

111r

Stat sua cuique dies, breue et irreparabile tempus. Omnibus est vitae: sed famam extendere factis, hoc virtutis opus.
Integerrimo viro d[omino] Dauidi Vdalrico amico jocundiss[imo] desideratiss[imo] memoriae ergo suspendit, Seruestae anno Χριστογονίας M D CII prid[ie] kal[endas] Januar[ias]
Georgius Luduicus Pefferus.

111v

Psal[mus] 73, v[ersus] ult[imus]
Mihi adhaerere deo bonum est: ponere in domino deo spem meam.
M[agister] Johannes Faber scholae Coburgensis rector, scribebat anno Christi 1602 calendijs Maij.

112r

Vnica spes mea Christus
+
Was mein Gott will daß geschehe allzeitt.
Amico suo charissimo d[omi]no Davidi Vlrico scribebat Bernburgi, Georgius Albertus Spenlinus 20 die Decembris 1602

113r

Neque laetor, neque merco.
Servestae scriptum mani M[agistri] Heremiae Erardj m[ense] junio. D[ie] XIV anno M.D. IVC.

114r

Εκ φ. ὁ ιο. φ. ν. ρ. li. β
Quid memorem eversas urbes regumque ruinas ? Inque rogo croesum ? Pramumque in littore

truncum ? Cui nes Troja rogus ? Quid Xerxem majus et ipso neufragiium pelago, quid captos agmine reges ?
On poinct on a point.
Ut literature sic morum elegantia ac candor raro praestantissimo viro domino Davidi Udalrico Seruestano amico suo ne uticam plebejo haec amoris testificandi causa adscribere voluit Heidelbergae anno 1601 10. Nouembris.
Iohannes Hippodamus d[octor]
Todos es nada.

114v

+
Sera nimis uita est crastinal, uiue hodie. Qui non est hodie cras minus aptus est.
Amicitiae testificandae gratiae iurtute atque erudition praestantissimo d[omino] Dauidi Vl[ric]o scribebat haec Dauid Wemnemeyer. Heidelbe[r]gae 20. die Nouembris anno [salutis] 1601.

115r

D[ivus] Paul[us] [ad] Ro[manos] 8
Ει ὁ δεὸς ὑπερ ἡμῶν τις κατὰ ίκαθ'] ἡμῶν
Si deus a nostris semper stat partibus ipse: Nil poterit mundus tartareusque furor.
Jenae.
Amico suo scripsit haec 18 Octob[ris] anno 1584 Jacob[us] Welsen i[uris] d[octor] et professor Jenensis.

116r

Arbor per primum quaeuis non corruit ictum.
La quercia non cade per il primo colpo.
fy fy la delectation, quj turne à condemnation.
fy fy d*amour de folle femme, dont l'homme pert auoir, corps, ame.
Ornatiss[imo] et doctiss[imo] d[omino] Dauidj Vlrico, in memoriam inopinatae contractae amicitiae, semper tamen duraturae, scripsit Joannes Scheidt Haganóénsis 22. Septembris Heidelbergae anno [salutis] 86.

116v

Jura et leges non in verbis, sed in sensu: non in superficie, sed in medulla: non in sermonum folijs, sed in radice rationis consistent.
En ung Plaisir mulle douleurs.
Conuictori suo suauissimo Dauidi Vlrico amicitiae memoriaeque ergo scripsit Francofurti ad Moenum 15 Septembris anno MD XIVC Vlricus Bitlingerus Argentinensis.
Qui peut. et me veut, quand il voudra, il ne pourra.

117r

Ignatius testante Theodoreto dialog[us] 2
Τι ώφελεῖ, έί τις έπαινεῖ με, Χριστòν δὲ βλασφημεῖ, μὴ ὁμολογῶν αύτòν σαρκοφόρον εἶναι.
Marcus Beumlerus Tigurinus scripsit Francofurti ad Moenum. 15 Septem[bris] anno 1586.

117v

Omnia si perdas, famam seruare memento. Qua simul amissa postea nullus eris.
Summum bonum meum Christus.
Ambrosius Kirchner scipsit Francofurti ad Moenum. 18 Septemb[ris] anno 86.

118r

Discite iustitiam moniti et non temnere diuos.
Dieu nous aide.
Joannes Gymnicus scripsit Francurti ad Moenum 18. Septemb[ris] anno 1586.

118v-119r

Vive di used vive deo, dam vivere mundo mortis opus. Viva et vivere vita deo.
Zákon Krystù dosteteczny gest k z Prawowanj Cýrkwe vytěžugjcý, bez Přimissenj a Přičinenj zakonuw lidskýcch.

Athanas[ius]
Qui bene docet et male vivit, is lingyam deo, animam diabolo consecrat.
Omni virtutum genere ornatiss[imo] juveni d[omi]no Davidi Vlrico, convictori et amico sui integerrimo scripsit haec Casp[ar] Robowsky a Kormicz memoriae ergo. Viteb[ergae] 13 die Septembris anno 1585.

120r

speerat infestis, metvir secvndis, alteram sortem bene praeoaratum pestus.
Recordationis ergo ornatiss[imo] & doctiss[imo] Davidi Vlrico notario caes[ario] ac in c[amera] imp[eriali] immatriculato d[omi]no suo l[ibenter] m[erito]que scripsit Spirae Nemetum 16. Octobris anno [salutis] 601. Nicolaus Fridericus Taurellus Basil[iensis] manu propria.

120v

כז
אחת שאלתי מאת יהוה אותה
כל
אבקש שבתי בבית יהוה ימי חיי לחזות בנעם יהוה ולבקר בהיכלופ
Ornatissimo viro, d[omi]no Dauidj Vldarico notario caesario, addini suo vnicè colendo scribebat M[agister] Johannes Buch pastor ecclesiae dei in oppido Cosuiga, 7. Decembris anno exuberantis gratiae 1602.

121r

+
Insontem qui damnat aeque# deo exosus est, atque quj sontem absoluit. Prouerb[ia] c[apitulo] 17 v[ersiculo] 15. Jesaj[a] 5 uersic[ulo] 23.

Ulpianus in l[ege] absentem 5. in pr[incipio] ff de poenis: satius est impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnare.
Et j[uris] c[ondul]tus Paulus in l[ege] Arrianus 47 ff de oblig[ationibus] et act[ionibus] ait. propensiores, daciliores, seu procliujores ad liberandum, quam ad obligandum esse debemus. L[ex] 38 de re iudic[ata]. L[ex] 99 de verb[orum] oblig[ationibus].
L[ex] fauorabiliores 125. De diuers[is] regul[is] iuris antiq[ui]. L[ex] 4 §13. ff de doli [mali et metus] exc[eptione]. Cap[itulum] dum sunt de reg[ulis] iur[is9 on 6°.
Haec Jacobus Isebergius, junior, Servestae scribebat dom[ini]ca Misericord[iae] Dominl anoo NoMen IehoVae, DeI nostril, oIIs In VerItate tVrrIs erIt IneXpVgnabILIs. Prouerb[iis] 18. Cap[itulo] versic[ulo] 10.

121v

Augustinus
Nemo desperet, nemo conscious veterum peccatorum animum abijciat: nouit domin[us] Mutare sententiam, modo nouerimus emendare delictum.
Johannes Herzogk I.V.D. Salzae Thuromgorum prodoe calend[as] Junij anno 1602.
Je mehr feindt he mehr gluck.

122r

Non, cogitando de futuris, praesentia sint neglingenda.
Johannes Justus Lips[iensis] scribebat Seruestae 5 Sept[embris] anno 97.

122v

Sperare ub Christum et vitae tolerare labors, et benè posse mori, disce: beatus eris. καλον εντάριον ἡ ευσέβεια.
D[omino] Davidi Vlrico n[otario], amic[o] suo intimo, scribebat haec a [Ser]vesta m[agister] Ioachimus Gesenius scholae Deßàoiensis rector anno 1595, mense Martio.

Quam felix, et quanta future ecclesia Christi, si doctos unus conciliasset amor.
D[omi]no Dauidi Vlrico amicitiae memoriaeque erso scribebat M[agister] Bernhardus Gese, college illustris gym[nas]ij Dantiscani, anno 1595 mens Martio.

123r

XX Novembris anno XXCV
Tantalus in medijs sitiens immergitur undis. Quid rides ? Desir n'a repos.
Barth[olomäus] Chaericius amicus dominj huiusce libelle, in patria anno et die ut s[upra] Esperance me donne reijouissance.

124r

Vota uiam inuenient, aderitque vocatus Jesus.
Huic mea si placeat musa laborque sat est.
Amoris et benuolentiae testandae haec scribebat <Joannes gestrichen> Rhuelius Wittbergensis, Francofurtj ad Moenum anno 1586 mense Septembrj.
Futurum utique fiet.

124v

Christus Jesus. Gratias ago tibi pater domine caeli et terrae quod absconderis haec à sapientibus et prudentibus, & reuelaris ea parulis certè pater sic fuit bona voluntas apud te. Matthaeus XI.
Ornatissimo ac doctiß[imo] iuueni d[omino] Dauidi Vdalrici hospiti suo chriss[imo] scribebat Witebergae M[agister] Michael Hutterus Murstadii ecclesiae diaconus. 86.

125r

Suum cuique tribue.
Valentinus Bertuchius natarius publicus Halae.

125v

Boëthius.
Mors spernit altam gloriam, jnoluit humile partier et celsum caput: Aequatque summis infima. Jdem.
Omnis subita mutation rerum, non sine quodam conflictu contingit animorum. φιλίης ἕνεκα scribebam Servestae Sigismundus Faustus d[octo]r X. Septembris Juliani anno MD III C.

126r

Qu[intus] Curtius
Non speciose dictum, sed usu necessaria in rebus aduersis subt sequenda.
Doctissimo d[omi]neDaujdj Vlrico Sorabo Anhaltino notario caesareo Heidelbergae amicitiae <familiariae gestrichen> ergo adiecit Simin Petiscus Dessauiensis Anhaltinus XII NaijJulianj anno ristauratae salutis M.D.XCVI.

127r

Dauis Psalmus 110.
Dixit dominus domino meo: sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedu tuorum.
Haec Paulus ap[ostolus] 1. Cor[inthos] 15 explicat in hun modum.
Christum oportet regnare, donec posuerit omnes inimicos sub pedes suos.
Haec doctissimo viro d[omi]no Dauidj Vlrico, notario caesareo, scribebat Johannes Götzenius verbj dej minister in Wißbaden pridie ascensionis domine anno [salutis] 1596 memoriae ergo.

127v

Musica caelestis diuina Scientia coetus, emollit mentem nec sinit esse feram. Angelicae propior naturae musicus ille est, qui mare, qui terram, qui trahit arte polum.
Hans von Ende manu propria. Cassell den 28 May anno 96.

128r

Anno salutis 1596
Fide cui fidas, vide
Bernt von Ende Marpurgk 24. May

128v

Vernunfft fehrt wol zum Himmel an, darein sie doch nicht kommen kahn, auch drüber nicht, Gott macht die Bahn zum Himmel, drin das Leben staht, zu dem man ein durch Christum gaht, Gott geb, das es heut geschehen wolt, fürwar ich mich nicht seumen wolt. Wenn nuhn der Herr sich schkt vnd kem, ich weis er meiner sich auch annem. Kömpstu nicht heut, Herr Chriest, so kom, wenns dir geliebt, du weist die stundt. Allein im Glauben mich erhalt. Verlaß mich nicht, ich bin nuhn alt, baldt sechtzieg vier Jar, vnd mich begüt, biß das ich fahr in freudt und friedt dahin auß diesem Strieck vnd Netz vnd hab ein sanfftes Endt zur letz. Amen.
I. Amlingus exul Munerstadensis; tunc temporis ciuis Hammelburgensis, scribebat die Veneris 14/24 Maij Munerstadie anno 1602. Erhalte mein Herz bei dem einiegen, das ich, Herre Gott, deinen Namen ehren kann.

129r

Mit vns sej Jesus Christ allein.
Johann Wolff Stolz, Schultheis zu Kissingen vnd Amtswalder deß Closters Haußen. 24. Mai/2 Juni anno s[alutis] 1602.

Ach Godt kondt ich erweben mit Ehrs ein seilges Sterben.
Auto quid melius jaspis, quid jaspite virtus.
Georg Felix Stoltz Kissingensis Franc[us]. Manu propria.

129v

+
Si pede sit major subvertit, si minor urit calceus, acqualis convenit usque ped. Summa quie nil velle super quae postulet usus. Nil nisi divinum stabile est, humana laborant.
Gott lebt noch.
Ornatiss[imo] et doctiss[imo] juveni Davidi Ulrico ὁμοραπέζῳ suo quondam Kenae suavi Fuldam transeunti, scribebat Johannes Finck Hammelburgensis πανδοχευς ad stellam auream ap[ud] Fuldenses. Anno à Christop nato M D LXXXCI 27 Septembris stylo veteri.

130r

Augustinus.
Contra rationoem nemo sobrius, contra scripturam nemo Christianus, contra ecclesiam nemo pacificus, contra conscientiam nema probus.
Georgius Horn ecclesiae Hammelburgensis in verbo minister scripsit 15 Aprilis 1602.
DIsCeMorI

130v

Mein Lewen und Endt stehst alles in Gottes Hendt. Lewen wir, so lewen wir dem Herren, sterwen wir, so sterwen wir den Herren. Darümb wir leben und sterben, so sindt wir dem

Herren.
Marx Amling der alder. Zu Coburgk den 1 May 1602.

131r

Vita breuis et ars longa, et tamen ferè fit quod in versu dicitur:
Omnia si repetes transactae tempora vitae vel male, vél temerè, ual nohol egit homo.
Adamus Lampertus 31. Octobris anno reparatae salutis M.D.LXXXV.

131v

Augvstinvs.
Non omnis qio parcit amicus est nec omnis qui verberat inimicus est. Meliora enim sunt vulnera amicj, quam oscula inimicj. Et melius est cum seueritate diligere, quam cum lenitate decipere. Juxta versum sit licet in natos facies austere parentum. Aequa tamen sempter mens est et amica voluntas. Fer firme facilis fiest dortuna ferendo.
In Unglück faß ein Löwen Muth. Vertraw Gott, es wird woll werden gutt.
Ornatiss[imo] atque doctiss[imo] juuenj d[omino] Dauidj Vlrico scribebat haec Zacharias Rosenau aegrotans Seruestae in perpetuum pignus amicitiae ac fraternitatis. VIII Novembris anno [15]85

132r

Jobst Lange Stadt Kemerer zu Coburgk den 3. Martij anno 1591.
Godt mein Trost.

132r

Lux post tenebris.
In Vnglück du dich Christj tröst, der dich durch seinen Todt erlöst vndt dich gereinigt mit seinen Blut. Sonst hilfft dir doch keiner Lewen Mhut. Ein ieder prüfe sich selber.
Ad Gal[atas] cap[ital] 6[4].
Ernst Rosenaw.

132v

La virtu è semptre maj combattuta. Ma alla fine sorge piu bell[a] che maj.
Marx Amling der jüngere zu Koburg am 1. Mai 1602.

133r

Iesvs.
Acto[rum] 4[12]
Jesus est spes vnica salutis.
Jhn einem stehet vnser Seligkeit. Solche besten Seheligkeit erwarb I.E.S.V.S.
Friderich Gruben der Zeit Ambtman zu Zerbst manu propria den 28 July anno 1594.

133v

+
Christo duce, honore comite. Φ[ιλιππος] Μ[ελανχθων]
Hic scopus unus erit: cunctis prodesse, nocere nemini, amare bonos, et tolerare malos.
Seruestae harc scribebat Christophorus Erlich d[ie] 25. mensis Octobris anno [15]95.

134r

+
Imparati virtu che è tanta bella
che sola morte ti può priuare di quella.
Encomium Italiae.
Italia bel giardin del mondo tutto
Ha il fiori di buona gente e d'oro il frutte.
L'huomo propone
Jddio dispone.
Valerius Rüdiger, Eckersberg[ae] T[huringiae] scripsit haec in memoriam suj Servestae 14 d[ie] m[ensis] Septemris anno 1604.

134v

+
Deo dante, nihil valet invidia, deo non dante, nihil valet labor.
+
Gloria, si fugas, crocodyli more sequitur, si profugam sequeris, longius acta fugit.
Esto quod es: quod sunt alii, sine quoslibet esse:
Quod non es nolis: Quod potes esse velis.
Viro humanitate, doctrina & virtute ornatissimo domino Davidi Ulrico ciu[is] Servestano natario public caesarea amicitiae memoriaeque ergo l[ibenter] m[erito]que scripsi Myrtilleti Palatinorum, IV. Eid[us] Maij anno salutis MDXCVI Elias Thalwentelius Silesius.

135r

Seneca.
Longum est iter per praecepta; breve autem et efficax per exempla.
Domino viam commenda.
In suj memoriam paucula haec viro integerrimo atque praestantiss[imo] domino Dauidi Ulrico Cranachio notar[io] public immatriculato, civi Servestano, relinqvebat Jacobus Gadebuschius Pomer[anus] anno θεανθρώπου DeVUs nobIs CertIssIMVUs thesaVUrVUs.

135v

Propter Christum dulce pericclum.
Haec in sui memoriam ornatiss[imo] viro d[omino] Dauidi Vlrico, notario publ[ico] & in camera imperialem quae est Spirae, solenniter immatruculato, exarabat Georg Wendelinus Klaffschenlel. Myrtilleti ad Nicrum, ex aedibus Posthianis 14 Maij anno [salutis] 1596.

136r

Quid Christo cum Belial, quae communication lucis cum tenebris ? Ignis omnia probabit.
LVX LVX
Tenebrae Tenebrae
Albvm Albvm
Nigrum Nigrum
Scilicet ut fulvum spectator in ignibus aurum
Tempore siv diuo est experiunda fides.
Haec in fidelem ineuntis amicitiae memoriam ornatissimi viri d[omini] Davidix Vlrici notarij publici scripsit Christophorus Hirschman pastor Hechingensis Leutershusij anno s[alutis] 1601 3 Novembris.

136v

Ex Pindari Nemeis Καθάπερ τὰ δένδρα ού πάσαις ἑτερων περιόδοις ἄνθος εύῶδες φέρουσιν ἀλλ‘ ἑναμειβοντι οὕτω και ἀρχαῖαι ἀρεταὶ τῶν προγόνων αλλασόμεναι γενεαῖς ἀνδρῶν ἀμφέρονται χρόσῳ τὸ σθένος.
Quemadmodum arbores non omnibus annis sed alternis efflorescunt, ita et majorum virtutes non semper unà cum aetatum successione decurrunt, sed saepè velute statione dacta tandem rursus suum robur recuperant.
Scribebat Heydelb[ergae] Daniel Marcellides Lublotiensis Scepusius. Anno 1596.

137r

Non si male nunc et olim sic erit.
Memoriae et observantiae ergo scribebat haec Adamus Herzog junior Spirae mensis Majo anno reparatae salutis 1596.

137v

Theognis
Namque bono à coetu condisces plurima, prauus eripit et quod habet mens tua consilij.
+
+ Speremus meliora nobis +
[von amderer, zittriger Hand] BLMR
Affini suo Dauidj Vlrico scribebat Balthasar Leutzerus Argitinensis [sic] 2. Martij 1588 Seruestae iam iam discessurus in patriam.

138r

Seneca
Ad hoc sacramentum adacti sumus: Ferre mortalia, nec perturbari hin, quae vitare nostrae potestatis non est Augustinus.
Tranquillitate conscientiae nihil excogitari potest beatius.
Viro ornatissimo d[omi]no Dauidi Vlrico notario public: die 20 Septembris anno 96 scribebat Seruestae Joannes Bluerus Misnensis LL [legum] studiosus.

138v

Habac[uc] 2 v[ersus] 4. Galat[as9 v[ersus] 11.
וצדיק באמונתו יחיה׃
[Syrisch]
[Arabisch]
ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται

Rom[anos] 4 v[ersus] 5
[Syrisch]
[Syrisch]
[Syrisch]
[Syrisch]
Illi qui non operatur, sed credit solym in eum qui justificat impium, imputatur fides sua ad justitiam.
[Arabisch]
[Arabisch]
M[agister] Christophoris Hammerus Hilperhusanus, s[acrae] linguae professor Jenae scribebat 4 Octob[ris] anno 1584.

139r

Justus Jonas juris consultus paulò ante capitis supplicium: Quid iuvat innumeros scire atque evolvere casus, si dacienda fugis, si fugienda facis.
ἀπόσκοπος ὄπτος.
Vita brevis, brevior fortuna, brevissima meta, qua cum foruna vita beàta viget.
M[agister] Caspat Vlricus φιλοφιλιας ergo. 6. Jd[us] Julij anno 85.

139v

H.N.D.W.
Sermo vanus vanae conscientiae index est.
Jo[ann]es Heinricus Bars scripsit Wormatiae, 19. Sept[embris] anno 86.

140r

Deligas quem diligas.
Memoriae et amicitiae ergo scribebat Martinus Chemnitius Witeberga anno XXCVI.

140v

Gradus octo in homine in quibus acquiescere non potest. Primus complectitur corpus himanum, quo nihil infirmius & morbis nihil magis obnoxium Ps[almus] 103.
Rom[anus] 8. Corpus moritur propter peccatum 2. Formam & venustatem, qua nihil fragilius. 3. Res extrtnas, quae haerent in homine, u test honor, qui aut est vanus, aut simulates aut non diuturnus. 4. Voluptates, quarum finis est maeror aut morbus. 5. Opes, affluentia opum quae sunt incertae. 6. Sapientium in mente. Socrates dixit: Homines autnihil aut pauca scire. 7. In voluntate virtutum quae etsi gloriose iactetur ab Aristotele & Cicerone: tamen tandem

homines, deserti à deo vincuntur, voluptatibus. 8. Affectus, quibus nihil est furiosius, nihil amentius sive sit amor sive ira.
In amicitiam sinceram scripsit Wolfgangus Aml[ingus] jun[ior] d[omino] Davidi Ulrico caesarea notaris dignis[simo] 4. Id[us] Ma[ias] anno 1596 Heidelbergae.

141r

Thre[nis] iii.
Benignus est dominus ijs qui expectant ipsum, animae quaerenti cum.
Bonum est patientiam praestare et sperare auxilium domini.
Bonum est homini portare jugum in adolescentia, vt derelictus patienter ferat, cum quid acciderit ipsi, et abscondat in puluerem os suum et sperans expected et sinat interim percuti maxillam suam et se repleri obprobrui. Non enim perpetuo subijcit dominus, verum contristat quidem etcetera
Johannes Bugenhagen Pomeranus d[octor] MDXL <X gestrichen> IX, vlt[imo] Julij. Manu propria.

141v

Epiphanias
[Ἀλλὰ] Πάντα τὰ θεῖα ῥηματα σύχ ἀλληγορίας δεῖται και ἀλλἀ ώς ἔχει. Θεωρίας δε δεῖται και αισθήσεως. Είς τὸ είδέναι ἑκαστης ὑποθέσεως τὴν δυναμιν <ι gestrichen> δεῖ δὲ και παραδόσει κεχρησται, ου γαρ πάντα άπὸ [τῆς] θείας γραφῆς δυναται λαμβάνεσθαι.
[Am Rand]
[Θε]ωρί/ [?]a et [?]a / [αί]σΘήσεως / [sen]su, experiential q[uae] tam [plene? oder plenum ?] in= / [ta]lligit vocabula, quia [?] / [wi]l lich einen Menschen lehrn quid in /[fi]des, timor dei, peccatum, ira die. so muß / der es auch fühlren, Thologi practice sunt very Theologia, verba si vernaculi eciam usu discount.
Abraham Vdalricj Cronacensis

141v

Sic deus dilexit mundum, vt filiem suum vnigenitum daret vt omnis qui credit in eo non pereat, sed habeat vitam aeternam.
Alexander Alesius d[octor]

142r – 143r

Basilius Περι ταπεινοφρσυνης pag[ina] 38.
Λέγει δὲ ο Ἀπόστολος, , Ὁ καυχώμενος έν κυρίῳ καυχάσθω. λέγων ὅτι Χριστὸς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε και ἁγιασμὸς και ἀπολύτρσις, ἵνα καθὼς γέγρπται. Ὁ καυχώμενος εν κυρίῳ, καυχάσθω. Αυτη γαρ δὴ ἡ τελαία και ὁλόκληρος καυχησις εν θε≥, ὅτε μήτε ἐπί δυκαιοσυνη τις ἐπαίρεται τῇ ἑαυτοῦ, ἀλλ’ ἔγνω μὲν ὲνδεῆ ὄντα αικαιοσυνης ἀληθοῦς ἑαυτόν, πίστει δὲ μόνῃ, τῇ είς Χριστὸν δεδικαιωμένον.
Philippus Melanchthon

הנא דבי אליהו שתא אלים עלם וחד חריב שני אלים תוהו
שני אלים תורה שני אלים ימות המשיח ובעונותינו שרבו
יצאו מהם שיצאו κκ

Traditio domus Eliae
sex millia mundus e postea destruction
duo millia Inane
duo millia Lex
duo millia dies Messiae
et propter peccata nostra quae
multa sunt, deerunt ex his
[qui deerunt]

143v

Ro[manos] 5
δυκαιωθέντες οὖν έκ πίστεως είρήτην ἔχομεν πρὸς τόν Θεόν
August[inus] de ciui[tate] dei
Ipsa quoque nostra iustitia, etiamsi uera sit, propter ueri boni finem, ad quem refertur, tamen tanta est in hac vita, ut oitius oeccatirzn remissione constet, quam perfection virtutum.
Georgius Maior, d{octor[, 1549.

144r

Paulus ad Romanos I
Justus ex fide victurus est.
Martinus Lutherus d{octor][1]
Wittenberg[ae] anno domini 1532

144r

Labor inprobus omnia vincit.
μελέτη πάντα δύναται Joann[es] Naeuius medicus.

144r

Hippocrates, recte, naturae ministrum esse vocat medicum, cum dei sanitatem operantis sit organum praestandum itawue, ut dum corporis curam habemus, ne animae nobilioris propterhominis egritudines, negligamus.
Io[annes] Drysander medicinae professor Marpurgi anno 53 die 27 Augusti

144v

Seneca
Vita sine literis mors est, et viui hominis sepulture. In studiis toto dominum cole pectore Christum. Is parui merces magna laboris erit.
Georgius Fabricius Chem[nitius] VIII. Id[us] April[is]
M.D.LI.

[1] Kein Originaleintrag Martin Luthers.

144v

Numquid reddet pro bono malum? quia fodierunt foram animae meae.
Johannes Albinus Cronacensis patria ciuis Misnensis.

144v

Circa urnam M. Antonij Sabellici Venetiis alta traha: Per mortem in vitam.
Joannes Megabacchus Casseliae die Bartholomaei anno 1553.

145r-145v

Genesis XLIX
לישועתך קויתי יהוה
Salutare unum expect domine.

Paraphrastes Caldaeus
Dixit pater noster Iacob, Non expect redemptionem Gideorum, quae est temporaria, neque redemtionem Simdonis, filij Manuenam et haec est transitoria. Sed expect redemptionem Christi filij Dauid, qui venturus est ad accersiendeum ad se filios Israel, huius, inquam, redemptionem desiderat anima mea. Haec pira est, et plena consolation Patriarchae dicti huius declaration, pertinens ad omnem posteritatem fidelis Israelis, quod ea in rebus aduersis non ad praesidia humana confugere debent, quae aut sunt transitoria, aut omnino vana. Sed ad filium dei ex Dauide secundum carnem natum; cuius vt redemption certa est, ita quoque est vera et aeterna.
Johannes Forsterus d[octor] 1550

145v

Ocyus iucunde et tuto.
A[ndreas] Vesalius
Montis Hannoniae anno 1553 Septe[mbris] 13.

146r

Vita in lingo moritur
Quod est Christus, qui vitae nostrae author <nobis gestrichen> nobis propter aeternae vitae participationem moritur. Sathana, et inferorum portis debellatis iuxta cum <cum gestrichen> legis maledicentis abrogatione, et gratuita peccatorum condonatione. Idque non alio nomine quam ut nos a peccato tam ab Adamo usque propagato, quam a nobis ipsis <p gestrichen> perpetrato e,amcoüati,et Christo beneficio iusti <pr gestrichen> coram deo pronunciati pie uiueremus. ut tandem aliquando iam cum deo patre per filium reconciliati, et impellente spiritu sancto piam vitam viuentes caelesti ciuitate donarentur. Wuare <hi gestrichen> hisce tribus verbulis rectius pensiculanti compendium totius sacrae scripturae et ἐπιτόμως comprehensum est. Scribebat Jodocus Willich.

146v

Ούκ ἐνι δὲ νοῦς κενταύρος
[No]n est Centauris mens, sed Cyclopica re[rum]
Semper ibi facies, exxulat omne dec[us]
[Qui] si vel miti tractent te pectore, quae[nam]
Gaudia ferre tibi Barbara turba queat ?
[Qui] pius et musis sacer et virtutis alumn[us]
[I]mpius et rudis est et sceleratus eques
[Q]uam male terribili placidis cum Marte Camo[ensis]
Conuenit ? o ingens et graue dissidium
Turba ferox dum vina bibit, dum turpia ructat
Scommata, dum scelus est, quos putat esse iocos
Tollitur e medio sapientia vi geritur res
Numina Pieridum sub pede pressa iacent
Auctor Hiero[namus] Wolfius Otingensis
O Cara lumina valete
Bartholomäus Bergnerus die 30 Augusti anno 1553

147r

Ro[manos] 1
Justus ex fide sua uiuit. Viuens autem non est ociosus. Sed qui credit in me, opera quae ego facio et ipse faciet, eo quid ego uado ad patrem etcetera Joh. 14. Eat amen opera caro non uidet nec intelligit. Johannes Homilius.

147r

Narratios Pliniana de dvabvs capris. Lib[ri] 8 histor[iae] natur[alis] cap[ite] L[XXVI]
Solertiam eius animalis Mutianus visam sibi prodidit: in pinte praetenui, duabus obuijs e diuerso: cum circumact[um] angustiae non caperent, nec reprocationem longitude in exilitate caeca, torrente rapido minaciter subterfluente, alteram decubuisse, atque ita alte[ram] proculcatae supergressam.
Seneca Hoc primum philosophia promittit, sensum commune, humanitatem congregationem.
Si locus est aliquis tanta inter nomina paruis.
Caspar Cruciger junio[r]

147v

Plu[tarchus] in Vita Coriolanj
ούδὲν γὰρ ἄλλο μουσῶν εύμενείας ἀποαουσν ἄνθρωποι τοσοῦτον, ὃσον έζημερῶσαι τὴν φύσιν ὑπὸ λόγου και παιδέιας. τῷ λογῳ δεξαμένην τὸ μέτριον και τὸ ἄγαν ἀποβαλοῦσαν. Ja[cobus] Milichius

147v

Plaut[us] Trinuno
Cogites
Id optimum esse tute uti sis optimus, si id nequeas saltem ut opt[imis] sis prox[imus]
Joach[imus] Camer[arius]

148r

Plato in Theaeteto
ἡ τῶν σωμάτων ἕξις οὐχ’ ὑπὸ ἡσυχίας μὲν και ἀργίας διόλλυται, ὑπὸ γυμνασίων δὲ και κινήςεως ὡς ἐπὶ [τὸ] πολὺ σ≤ζεται; ἡ δ’εν τῇ ψυχῇ ἕζις ουχ’ ὑπο μαθήσεως μὲν και μελέτης κινήσεων ὄνζων κτᾶται τε μαθήματα και σ≤ζεται και γίγνεται βελτίων, ὑπο δ’ ἡσυχιας, ὁμελετησίας τε και ἀμαθίας οὔστης, οὔτε τι μανθάνει ἅ τε ἄν μάθα [μαθῃ] ἐπιλανθάνεται;
Vitus Winsemius 1551

148v

Pavlvs ad Titvm
σοφρόνως και δικαίως και ευσεβῶς ζήσωμεν ἐν τ≥ νῦν αιῶσι, προσδεχόμνοι την μακαρίαν ελπίδα και επιφάνειαν τῆς δόξης του μεγάλου Θεου και σωτῆρος ἡμῶν Ἰεσοῦ Χριστοῦ

P[salmvs] XXXIII
[Ius]ta Deo positis circumdat pectora castris
Angelus aeterni missus ab arce Dei
[Er]ipit ille pios praesenti a cladi malorum,
Seruatosque omni fortis an hoste tegit.
[Sic] quoque grassanti frater uexatus ab Esa
[A]ngelica uidit castra locata manu
[Tu]tus et angelicis Vates saphataeius armis
Euasit tumidi tela cruenta Syrj
[No]sse Deum, et pura, patefactum mente uereri
Omnibus opposita est anchora firma malis.
Ioannes Stigelius senior Jenae ad Salam III. idus Ap[rilis] Anno [salutis] M.D.LI.

149r

ואנחנו לא נדע מה נעשה כי עליך עינינו:

καὶ οὐκ οἴδαμεν τί ποιήσωμεν αὐτοῖς, ἀλλ’ ἢ ἐπὶ σοὶ
οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν.

Joachim Cam[erarius]
In tenebris nostrae et densa caligine mentis
Cum nihil est toto pectore consilij:
Turbati erigimus Devs ad te lumina cordis,
Nostra tuamque fides solius orat opem
Tv rege consilijs actus, pater optime nostros
Nostrum opus vt laudi ceeruiat omne tuae
Paulus Eberus 1551

149v

Paulus I ad Timoth[eum] I[o]
στρατεύῃ[έν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν και ἀγαθὴν συνείδησιν

Seneca
Nihil est magnum non est placidum
Ioh[annes] Marcellus Regiomontanus postridie pascatis 1551

150r

Psalmvs Ecce quam bonum Ioach[imi] Canerarij
ὡς ἀγαθόν τε καλόν τε καὶ ὡς γλυκὺ χρῆμα τό δ᾽ ἐστι,
    ὥς δὲ τόδ᾽ ἐς τέρψιν μηδὲν ὅμοιον ἔχ[ει].
ὅτ ἀν ὁμοφρονέως ἕνα νοῦν κεκτάμεν ἀδε[λφοί]
    ἤδ᾽ ὅταν ἐν ψυχῇ μὴ δίχα βῇ κραδ[ίη].
ὡς δὲ μύρον πολύτιμον ὕπερ κεφαλῆς Ααρῶνος.
    Βαλσάμου εὐώδει ῥεύματι χευόμενον
εἰς τ᾽ ἀφίει ψεκάδας κροτάφους, πολιόν τε γένειον,
    ἐν μέλεσ᾽ αὐξούσας γηραλέοισι κρ[άτος].
ἤδ᾽ ὡς (γῆν ἐπὶ καῦμα φέρων ὅτε σειριο[ς] αἴθει)
    διψαλέαι σταγόσιν ζῶσ᾽ ὑέτοῖο γύ[αι:]
οὕτως ἔνθ᾽ ὁμόνοια καὶ εἷς νόος ἐστὶν ἅπα[σι]
    μηδὲ μετ᾽ ἀρχεκακὸς βῆσ᾽ ἑταίροῖσιν ἔρις.
τήν τε ἀρετὴν τότε, τόν τ᾽ ὄλβον θεὸς αὐτὸς ὀ[φείλλει]
παντοίοις κοσμῶν πράγματα κοινὰ καλ[οῦς].
Erasmus Rheinholdud

150v

Ambrosius In prorem epistolam ad Chorin[thios] ca[put] I
Haec constitutum est a deo. Vt qui dedit in Christum saluus sit sine opera. Sola fide gratis accipiens remissionem peccatorum.
Hic audis sine opera. Sola fide et gratis hominm justifivsti aeterno decreto dei. Quid contra haec Pontificij Siohistae, nisi quid vir dei sanctus Ambrosius factus sit ait Lutheranus, aut nos Ambrosiani. Imo vtrique consencientes in Articuolo Justificationis secundum doctrinam Prophetarum et Apostolorum, illis dede excludentibus, sumus vera Ecclesiae Christi membra. Iustificati gratis ipsius gratia, quam per solum appraehendimus fidem, Deo sic suo aeterno ac incomprehensibili consilio decernente. Sileat ergo a facie dei omnis terra [weiterer Text abgeschnitten].
Michael Caelius anno 1551 die 2 Nouembris.

151r

Πλάτων νόμων
περὶ γάμων δὴ ταῦτ᾽ ἔστω παραμύθια λεγόμενα, [καὶ δὴ καὶ τὰ ἔμπροσθε τούτων ῥηθέντα] ὡς χρὴ [τῆς] ἀειγενοῦς φύσεως ἀντέχεσθαι τ≥ παῖδας παίδων καταλείποντα ἀεὶ τ≥ θε≥ ὑπηρέτας ἀνθ᾽ αὑτοῦ παραδιδόναι.
Ibidem.
Γεννῶντάς τε καὶ ἐκτρέφοντας παῖδας, καθάπερ λαμπάδα τὸν βίον παραδιδόντας ἄλλοις ἐξ ἄλλων.
Caspar Peucerus Baudissinus Wittebergae 20 Nouembris anno salutis 1554

151v-152r
Matth[aeus] 10
Cuicunque potum dederit vni ex minimis istis calicem
aquae frigidae tantum in nomine meo, Amen dico vobis,

non perdet merdedem suam.
Ita non tamtum ingentia nostra peccata, quorum non est numerus, sub hoc pulcherrimo coelo Remissionis peccatorum, in quod per dulcissimam Euangelij vocem aducmur, paterno affect tegit verum etiam copiosus remuneratir est ninimorum nostrorum officiorum, uae ex ipsius mandato ad ipsius fleoriam perpetramur.
O wie ain gar frimer Gott, O Du verfluchter Cerl
quare hec non cogitas ?
Joachimus Morlin d[octor] Superintendens Brunsch[wi]censis anno 155 [letzte Ziffer abgeschnitten] 27 Januarij

152v

Ad Romanis 6.
Stipendium peccati mors: domum autem die vita aeterna.
Fredericus Henninges Luneburgensis Superintendens anno 57.

153r

Messis quidem multa operarij autem pauci.
Rogate ergo dominum messis,ut mittat operarios in messem suam. Matth[aeus] IX
Vergerius Wittembergae 1557

153v

Interroganbant Ioannem milites dicentes, Et nos apud faciemus ? Ait illis, Ne quem concutiatis: ne quem calumniemini: et contenti estote stipendijs uestris.
Lucae tertio.
Io[annes] Monhemius sexton calendas Iulij ammp ;-D-LVII. Duisseldorpij.

154r

1557
Discite a me quia mitis sum et humilis corde
Frantz Hertzog von Sachsen
manu propria

154v

[*Wappen der Fürsten von Anhalt*]

155r

Sic Deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret vt omnis qui credit in eum <no gestichen> non pereat sed vitam aeternam habeat.
Caspar Vdalricus comes in Reinstein et d[ominus] in Blankenburgl manu propria 24 Januarij anno 1556

156r

[*Wappen der Grafen von Reinstein*]

156v

[*Wappen der Grafen von Nassau und Saarbrücken*]

157r

Paulus ad Ro[manos] 8.
Fratres, debitores sumus non carni, vt secundum carnem uiuamus: nam si secundum carnem uixeritis, Moriemini. Auod si spiritu facta corporis mortificetis, uiuetis.
Anno 1553 die 30 Aug[usti] Albertus comes de Nassau et Sarprucken

157v

Joan[nes] 16
Quaecunque petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.
Anno 1553, die 30 Aug[usti] Philippus comes de Nassaw et Sarprücken

158r

+
Saepae legas euangelium sed <sed gestrichen> quoque idem facias.
Ex Cicerone primo libro:
A dijs immortalibus sunt nobis agenda capienda primordia. Nihil est quod deus efficere non possit et quidem sine labore ullo:
Io[annes] Fridericus comes Mansfelt: manu propria Bruxelle 18 octobris 1553

158v

[*Wappen der Grafen von Mansfeld*]

158v

Cum loquitur diabolus mendacuum ex scripto loquitur quoniam mandax est neque ...er Principiusm sapiente sominum omni….
Carolus comes Mansfelt Bruxelle 18 Octobris
…..
manu propria

160r

Pietas ad omnia vtilis
Joachimus Carolus dux Br[unsvicensis] et Luneb[urgensis]

161v

[*Wappen der Grafen von Barby*]

162r

Num[erorum] Capite 12
Erat enim Mayses vur nutussunzsm sup[er] imnes homines, qui morabantur s[u]per terra.

Ovid[ius]
Quo quisque est maior, magis est plac[a]bilis irae, et faciles motus mens generosa capit.
Seneca
Nihil est magnum quod mpm est placidum.
Christophorus comes et d[ominus] Barbi e[tc] manu propria

162v

Psal[mus] 25
vias tuas Domine demonstra mihi et semutas tuas edoce me, dirige me in veritate tua et dice me, quia tu es Deus saluator meus, in te pseraui tota die.
Reminiscere miserationum tuarum Domine et misericordiarum tuarum. Delicta iuuentutis meae et transgrassiones meas, ne memineris, secundum misericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine.
Guntherus comes de Barbi et d[ominus] in Milingo etc. discipulus tui observantiss[imus].

163r

Augustinus
Illi Deus irascitur, quem peccatorem non flagellat. Nam cui uere priopitius est ei non solum donat peccata ne noceant ad futurum speculum, sed et castigat ne semper peccare delectet. Haec scribebat Sigismundus liber baro a Thannhausen etc. Ihenae 5. nonas Nouembris a[nno] a[b] o[rdine] r[estaurato] M.D.XXCIV.

163v

Satis celeriter fit, quicquid commode geritur Haec scribebat Iacobus liber baro a Thannhausen etc. Jenae V non[as] Nouemb[ris] a[nno] o[rdine] r[estaurato] M.D.XXCIVι

164r-164v

1556
In baptism siguli sortimur propria nomina, vt sciamus nos fieri notos Deo et nominatim vocari ad regnum celorum, qui baptisantur sicut in exodo dicitur: ecce noui te ex nomine: item Gaudete quoniam nomina verstra scripta sunt in celis, item και τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ’ ὄνομα. Et ad Nathanaelem dicit Christus antequem te Philippus vocaret cum esses sub ducu noui te:
[Andere Tinte und andere Schrift] Et Esaias 43 capite inquit: Noli timere, quia redemi te, et uocaui te nomine tuo, meus es tu.
Johannes Schenck baro liber in Tautenburgk.

165r

[*Wappen der Schenck von Tautenbuerg(k)*]

166r-167v

ἡ [μὲν] γὰρ [τούτου] θεοῦ γνῶσις σοφία καὶ ἀρετὴ ἀλη-
θινή, ἡ δὲ ἄγνοια ἀμαθία καὶ κακία ἐναργής.

Haec Platonis sententia aureis scrhenda erat literis <literis gestrichen> veram enim solidamque sapientiam ac virtutem esse dicit θεοῦ γνῶσιν, contra vero ignorationem Die esse inscitiam tetram, scelusque extremum. Sed haec tantum legis vox est non Euangelij.
ὁ γὰρ Χριστὸς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη
καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις, ἵνα καθὼς γέγραπται ‘Ο
καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω
Martinus Sidemanus Abrahamo Vl[rico] fratri suo chariss[imo] cal[endis] Maij 1557. Witenbergae.

168r-168v

Sophoc[les] Ἠλέκτρα πᾶσι θνατοῖς ἔφυ μόροις]
Et si verum est nos omnes esse mortales, tamen sanitatem corporis Deo nobis concedente, debemus per omne vitae curricu[lum] εν σωροσύνῃ qua possumus diligentia conseruare quia dic[it] maximum donu[m] Dei ὑγεία und[e] dic[it].
οὐκ ἐστ’ ὑγείας κρεῖττον οὐδὲν βίῳ.
Καὶ τοι καὶ αὐτὸς ὁ Γαλη[νος] ἐν τ≥ ζ Περὶ ὑγιεινῶν:
ἰσόθεος φὼς καὶ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων: παγκάλως
τὴν ἀλήθειαν παρρησιάζεται εἰπὼν:
τοὺς δὲ τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν ἀγνοοῦντας εἰκός ἐστι
θᾶττον ἢ κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον ἀποθνήσκειν
Παῦλος Λυτὴρ Οὐιτενβργεὺς ἔγραψεν
τῇ ιε’ ἀπριλίου ἔτει δὲ α φ ν ζ
[Eine ganze Zeile ist weggeschnitten]

169r-169v

Cyrillus libro 8 Thesauri Cap[ite] I.
Altissimus dei filius semper est, vt deus, exaltatur, vt homo. Nullius rei indigent, vt deus, et tamen multa, vt homo accipit, quae vt deus naturaliter habet.
Idem libro II in Iohannem cap[ite] 15
Qui omnia possidet, vt deus, omnia recipit, vt homo.
Idem libro 6. dialog[orum]
Christo curuatur omne genu.
Accepit autem haec secundum humanitatem Igitur propria quidem verbi omnia secundum quid natum est ex deo, et dominator omnib[us] cum patre. Accepit autem haec secundum humanitatem quando factus est sicut nos, super quibus regnet et imperet, potential et data est.
Idem lib[ro] 2 in Iohannem cap[ite] 14
Omne iudicium dedit filio.
Aliud quoddam diuinum atque praecipium affert argumentum, quo se natura et vere decum ostendat. Cui enim orbem terrarium iudicare alij conuenit quam soli deo. Christus in quantum quidem verbum dei et deus est, hanc potestatem naturaliter habet, in quantum autem homo factus est, accepisse se hanc potestatem aperte profitetur.
Ioachimus Westphalus superintendens ecclesiae Hambu[r]gensis, Anno 1572 [abgeschitten die 2?] Maij.

170r-170v

Epiphanivs

Τὰ θεῖα ῥήματα οὐκ ἀλληγορία[ς] δεῖται, ἀλλὰ ὡς ἔχει.
Θεωρίας δὲ δεῖται καὶ αἰσθήσεως εἰς τὸ εἰδέναι ἑκάστης
ὑποθέσεως τὴν δύναμιν.

Erudite haec tria coniungit Epiphanius in consideratione doctrinae caelestis. Videlicet lectuinem librorum propheticorum et apos[to]licorum. Sensum, quo vocabula intelligu[n]tur, et speculationem, quae est forma doctrinae, iuxta metas dialectica comprehensa. Et Paulus 1 ad Timotheum cap[ite] 4 etiam haec tria praecipit, inquiens.

Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, [τῇ παρακλήσει]
τῇ διδασκαλίᾳ.

Attende lectioni, meditationi et doctrinae etcetera. Iohannis 5. Scrutamini scripturas, qui vos videmini vobis in ipsis vitam aeternam habere, et illae sunt quae testificantur de me, inquit Christ[us].
Tu in sanguine testament tui, educes vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua.

λάκκου οὐκ ἔχοντος ὕδωρ.
καὶ σὺ ἐν αἵματι διαθήκης ἐξαπέστειλας δεσμίους σου ἐκ

גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו:

Haec sentential videtur esse deprauata ex militia Iudaeorum, qui hoc modo illam maifestam de Christo prophetiam obscurare voluerunt. (Sicut et illam deprauarunt psalmo 22: Foderunt manus meas et pedes meos, vbi pro כרוי foderunt, כמרי sicut Leo) vera autem sentential haec est, Messias suo sanguine, quo confirmabit testamentum et pactum vitae aeternae, liberabit vinctos suos a captiuitate peccati et mortis. Etcetera.
Johannes Bugenhagen filius. Anno 1557. In die resurrectionis domini et saluatoris nostril Jesu Christi.

171r

Simbolum Nocaenum ex historia ecclesiastica tripartite. Credimus in unum deum, patrem omnipotentem, omniu[m] uisibilium et inuisibilium factorem. Et in unum dominum [nostrum] Iesum Christum filium die, de patre natum unigenitum, idest ex substantia patris, deum ex deo, lumen ex lumine, deum uerum exx deo uero, genitum non factum ὁμούσιον, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt, quae in caelis et quae in terra. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit, incarnatus, humanatus (homo factus est). Passus est et resurrexit tertia dia [*richtig:* die], ascendit in caelos, uenturus iudicare uiuos et mortuos. Et in spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt, Erat aliquando quando non erat et antequam nasceretur: et quia ex non extantibus (ex nihilo) factus est, aut ex altera substantia uel aubsistentia, dicentes esse uel creatum uel conuertibilem uel mutabilem filium dei, hos anathematizat sancta catholica et apostolica ecclesia.

Ἰησοῦς.
οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα αὐτοῦ
ἀκούετε. Matth[aeus].

Henricus Bullinger junior Tigurinus. Wittebergae anno 15 [abgeschnittem] 29 Aprilis.

Τῷ θεοσεβῆ ἀνδρὶ, Ἐρρίκῳ Βουλεγγέρωι ἀδελφῷ φιλτάτῳ.

S.D.P. Reverende vir et carissime frater. Saepissime recito dulcissimum versum, in quo numeri sunt graeci poetae, sententia divinitus tradita est: εὐσεβέων παίδεσσι τὰ λῷα, δυσσεβέων δ οὔ. Cum igitur et recte invoces deum et ecclesiae pie servias, tua familia etiam deo curae erit. Filius Henricus dei benificio recte valet, et in optimis doctrinarum studiis feliciter procedit, quem ut servet deus incolumem, et faciat eum σκεύος έλέους toto pectore opto. Cogitat de grasu, sed nihil nisi te iubente agree cum ea in re volui. Φοβοῦμαι γὰρ διαβολὰς παρὰ ὑμῖν τὲ καὶ παρὰ ἡμῖν, καὶ θέλοιμι ἂν διαρρήδην αὐτῷ σε γράφειν, τί σοι δοκεῖ πρέπειν. Libenter ad te multa scriberem, nec impedior occupationibus, etsi non leviter oneratus sum. Sed et rerum et doloris mei magnitude tanta est, ut instituere alia argumenta non possim. Sed fortassis brevi colloquemur. Nam et ego exilia usitata ecclesiae expecto. Salutem opto vobis omnibus ac nominatim Petro martyri et Laelio. Bene et feliciter vale. Die 16. Septb.

171v-172r

Σχολιον doctoris Caspari Crucigeri descriptum manu filij, Casparo (von anderer Hand)
Genesis I. Spiritus domini ferebatur super aquas.
Quia non simpliciter dicitur πνεῦμα seu ventus, sed spiritvs dei, necesse est intelligi non aerem ambientem aquas etc, cum aera region tunc nondum fuerit discrete a reliquis. Sed quia nihil erat quid contineret vniuersam illam molem rerum, non potuit nisi diuinitus intra sese velut gestari et contineri, sicut adhuc et semper continetur non seipsa seu, sua mole. Dicitur ergo spiritcs domini non substantia create, aut angelus (nam hi ante conditam lucem et caelum nondum erant) sed persona diuina, quae singulariter συνέθαλπε aquas, vt inquit Basilius, quasi incubans, non solum vt continerentur intra fines suos, sed etiam vt accederet vis aliqua seu habilitas, vt essent γόνιμοι, vt ex aqua posset aliquid gigni, extendi firmamentum, produci aer etc.
[An den Rand geschrieben, beschnitten]:
…issus eine …og vnnd .asser, vide ... aer, citum, ... et awua, aetum ... ratique et vndique pontus.

II. Petri I.

Καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην.

1. πίστις
2. ἄρετή, non ignaua fides sed sese impellens ad inuocationem et glorificationem communi officio.
3. γνῶσισ vbi est stadium ardens recte faciendi, ibi sit iudicium, ne nimium facias.
4. εγκράτεια, modus in cibo, voluptatibus, ita, zelo: dum vitas ne nimium facias, videas etiam ne pecces in alteram partem
5. ὑπομονὴ in afflictionibus, odijs, repression cupiditatis vindicate.
6. εὑσέβεια, Haec fiant propter deum.

7. φιλαδελφία amor
8. ἀγάτη sinceritas.
Orphei Oiagrij
Εισ δὲ λόγον θεῖον βλέψας τούτῳ τροςέδρευε
Clem[ens] ex Sophocle:
ἅπαν τὸ χρυσὸν τὴν ἴστην ἔχει φύσην.
Seneca
Magnam rem puta vnum hominem agree
Maximum incicium est malae mentis fluctuation
πολλὰ πλανηθῆναι διζήνον, ἔμμέναι ἐσθλὸν
Heraclitum ait Clemens sic describere vitam philosoph[ ]
Caspar Cruciger filius
Saxa memor refero rursus ad icta pedum.

172r

Lvcas evangelista capite II.
ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς
Vocatum est nomen eius Hiesus.

Omni vere consolation, felicitate, salute atque iustificatione, plenissimum est nomen IESV in quo tremit coelom et terra, in quo omne genu se flectit celestium terrestriem et infernorum, in hoc nomine miracula et prodigia maxima aediderunt apostolic, in hoc nomine oportet nos orare devm si modo uoluerimus exaudiri. Hoc nomen omnes electi in frontibus suis habebunt, In hoc denique nomine oportebit nos omnes saluos fieri. Sicut Petris inquit: Non est alius nomen sub coelo datum inter homines in quo oporteat nos saluos fieri.
Psal[mus] ΛΣ
κρεῖσσον ὀλίγον τ≥ δικαίῳ ὑπὲρ πλοῦτον ὁμαρτωλῶν πολύν.
Melius est modicum iusto super diuitias inpiorum multas.

D[octrina] V[iri] P[er] P[atientiam] N[oscitur]. prou[erbia] 19
Chunradus Spangenberg Northusianus pr[idie] id[us] Maii, qui dies propter ascensionem filiii dei celebris est. Nescit labi virtus.
Apud dominum fons uitae et in lumine suo uidebimus lumen. Ps[almus] 36. Vitebergae

[Von oben nach unter an den Rand geschrieben]
Consolatio doctorum ecclesiae ps[almo] 84. Beatus uir cuius fortituda es et in corde eues semutae tuae. qui transit per uallem lachrimarum et fontem fodit certe benedictionibus coronabitur doctor.

[Von unten nacho ben an den Rand geschrieben]
Miserationes domini super omnia opera eius

173r

Psal[mus] 144.
Prope est dominus omnibus inuocantibus eum, omnibus iniocantibus eum in veritate, voluntatem timentium se faciet et deorecationem eorum ex audiet.
Laurentius Drechsler Dresdensis. 15 die Octob[ris] anno 1559.

173r

Certa pijs desunt nunquam alimenta ministria
Quique deo fidunt, seuat alitque deus
J. D [oder P?]

174r

Joannes Gerson de vita spiritalj animae
Nullum peccatum potest remittj nisi per hoc quod deus liberaliter non imputat illud ad peccatum, et queritur omnia sit pro ratione voluntas, nam hoc honore dingus est quem rex voluerit honorar [abgeschnitten]
In salinis ad parthenopolim 27 Aprilis anno domini 1553

174r

Psal[mus] IIII
Cognoscite quod mirabiliter dominus agit erga sanctos suos.
Tu laetificas cor meum dum illi frumento et musto animdant.
Dan[iel] 9
Tibi domine Gloria nobis confusion
Caspar Goltwurm Athesinus anno 1553 30 Aug[usti]

174v

Interim
ΙΣΟΚΡΑΤΕΣ ad daemon[icum]
Τους παρόντας, τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δοκῇς μῆδε τούτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν.
Traiecti Brabantiae 4 Sept[embris] anno 1553

174v

Insperata accedunt magis saepe quam quae speres.
Louanij 8 die Septem[bris]   Conradus van der Borch anno 1553

174v

Vnam petij a domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo dominj, omnibus diebus vitae meae, ut uideam voluptatem domini, et visitem templum eius. psalmo 26.
Et ad finem psalmi eiusdem. Attamen credo me visurum bona domini in terra viuentium. Bruxellae scribebam 9. die Septembris anno [abgeschnitten]

174v

Alterj seruiens conumor
Gandaui Flandriae 26 Sept[embris] anno 1553.

175r-175v

Martinus Lutherus d[octor] Tomo 2 fo[lio] 257.6 ad fratres Cenobij Vitaebergensis Augustinianae regulae. anno 1521
Ex Eremo.
Ego quotidie in meipso experior, quam difficile sit conscientiam longo impietatis vsu vexatam, ad sanam pietatis scientiam reuocare, et infirmitatem eius sanare. Quot rogo meicamentis ? quam robusta resina Galaad, quam potentibus et euidentibus scripturis, meam ipsius conscientiam vix dum stabiliuj, ut auderem vnus contradicerer Papae, et credere eum esse Antichristum, episcopos esse eius apostollicos, academias esse eius lupararia ? Quid, sit tu erres, et tot tecum in errorem trahas damnandos aeternaliter ? Et tandem confirmauit me verbis suis certis et fidelibus Christus, ut iam nec tramat nec palpet, sed insultet vor meum his papisticis argumentis non aliter, atque tutissimum littus minaces et tumidas procellas ridet. Etc.

175bis

χαῖρε ἀδελφέ πανφήλημεναι τὴν πά εὐγεν εσ τάτοι καὶ
ἀξήότάτοι καὶ τιμήότάτι διδασκαλή ἀν χαί τε χάριτῶς ἡ
αἰβεργέσηά χαίρε τω α ωθως τε δι αλήας ξάιρε ἡ κωρυφή
τῶν μαθιτών, ἐκ πάτ τον ἐκλέκτω τω ἀμόραντο άλας
ξαίρε καὶ ἡμῶν ὒξασά και ἀγαγρή ἀ? μάλον δὲ καὶ η καύ-
ξισης προς τῶν ἐλήνον γλόταν διόταν διότησ ʼσπενον
μεν τὴν ἐσακιριότοιτα διό ʼπτόχως και πενη τ?χαίϋ̃ος
εὑρισκόμαιθα του νην ὁ δαι υγουν λοτριός ημοί?

176v-177v

Precatio ad filium dei.
P[hilippus] M[elanchthon]

συμβουλὴν ἀγαθὴν καὶ ἀφορμὰς εὐτυχίαν τε
συμβουλευτὰ ἐμοὶ δὸς πατρὸς ἀιδίον

Alia

ʼΑιδιον καλέω θεοῦ ὑιὸν πάντα κρατοῦντος
ʼΑνθρώπων σωτῆρʼ ἐπὶ ξυροῦ ἤδη ἐόντων

Oraculum
ʼΑσκος βαπτίζη, δῦναι δὲ το[...] οὐ θεμίς ἐστι

Ecclesia dei uarijs procellis periculorum quassatur perpetuo, sed teman dubmergi et prorsus[s] obrui non potest. Est enim gubernator huius nauiculae filiu[s] dei, cui tota rerum natura sub [abgeschnitten] est. Etsi ogotur ptincipes [θο]ρυβοποιοί et hostes sanae doctrinae turban imperia et respub[licas] tamen semper erit aliquis caetus deum recte uenerans.

Hoc testator Dauid his verbis. Etiamsi turbabitur terra et ruant montes in medium maris. Etiamsi fremant et conturbentur aquae eius et montes concutiantur a tumore eius: tamen non timebimus. Et addit propheta causam: Quia flumen inquit riuulis suis laetificar viuitatem dei. id est ecclesia fouetur salutary doctrina. Studeamus igitur hanc doctrinam in hoc libro recte expositam. et consentientem cum doctrina prophetarum et apostolorum conseruare et propagare et inseramus nos uerae ecclesiae.
Tilemanus Heshusius Wesaliensis doctor.

178r

[Si moyses et prophetas non audiunt, neque] si quis ex mortuis resurrexerit credent. Luc. 15 S[ententia]
Contestarj Judeorum incredulitatem et eiu noß [eorum ?] curiositatem reprehendi et quae [pro,prae] s[ententiae, at…?] imposturae ac ludibrijs non fidendum.
Caspar Zeunerus Fribergensis anno 1552.

178r

Justificatio nostra ex fide dei est qui proprio filio suo non pepercit.
Nicolaus Adel pastor Litomusicensis anno Christi 1553 18 die Ianuarij.

178v

Μηδὲν ἄγαν.
Moderationem in omnibus actionibus hoc dictum flagitat.
Wernherus Steinhausen m[agister]

178v

Olomuntiae Morauiae 16 die Ianuarij anno 1553

178v

Psal[mus] 84
Elegi abiectus esse in domo dominj die mei quam habitare in tabernaculis impiorum.
Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster deua Jacob.
Psal[mus] 46.
Joannes Sarpogius Tribouiae Morauiae 17 Januarij anno 1553.

179r

Narratio perpetua ac [abgeschnitten] stultus ut luna mutatur.
Stultum scriptura hic et alibi non fat[um] aut stolidum uocat. sed cum qui vel max[ime] sapere mundo uidetur, dum tempori seruit ad praesentium rerum statum neglecto deo accommodate. conspicuous haec <sapien[tia] gestichen> stult[tia] inprimis in doctoribus est, nam ut prae[dictus] locus affirmat piorum narration est et perpetua sapientia, at impij doctos modo, hoc modo illud aiunt uel [a]gant, prout auctpribus an potentibus gratum esse suspicantur. Latet et in [ea] non parua huius mysterij pars, quod no[n] solum uarij leuenes ac in constants falsores sunt, sed etiam sicut luna non illa parte fulget, qua a sole illuminarur, ita isti

pseudapostoli totos se tant[um] ad placendum potentibus componun[t]. quidcunque ab illis accipiunt, id per lume[n] seu doctrinam suam in mundum i[nter] miseros homunciones spargun[t] <my gestrichen> μυστικότερον (oder μυστηρίον) omnio hoc dictum est quam ut a me iam extempore satis exponi q[ueat ?]
M[atthias] Fl[acius] Illyricus

[von untern nacho ben links im Rand]
Ipsa sibi applaudit crepitante Ciconia rostro Consultum
cuculus nil nisi KVCKVC habet

179r-180r

Ad Rom[anos] 5
Δικαιωθέντες [οὖν] ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχωμεν πρὸς
τὸν Θεὸν, διὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Apostolus hac epistola non tantum semtentijs, sed et ordine docendi, et praxi conscientiarum discernit res arctissime copulates, justificationem scilicet et regenerationem seu nouitatem vitae. Iustificationem proprie tradit in fine tertij capitis et in quarto: Ac definit tum iustitiam, tum salute nostrum in hac vita, non esse vllas qualitates nostras seu in nobis, sed tantum relationem in voluntate dej per fidem imputantis alienam Christi iustitiam, qui legegn ipse pro nobis impleuit, et acceptantis personam ad haereditatem cum Christo in vita aeterna, prorsus sine lege et sine operibus. Initio quinti capitis tradit praxin huius doctrinae videlicet consolationam conscientiarum in omnibus aduersis, etiam sine respectu legis et operum. Hinc postea sequitur doctrina regenerationis et [abgeschnitten] sicut aut deus suos justificat eosdem continuo etiam sanctificat, hoc est, regenerat ad nouam vitam et obedientiam, ita no[s] fide apprehendentes consolationem, magis ac magis accendimus in nobis et exscitamus inchoatam per spiritum sanctum mouitatem et obedientiam: A qua doctrina regenerationis et püeri, tam procul separate Ap[o]stolus iustitiam et salute, quam procul supra legem et oper[a] seiunxit, imo exclusit ad [sic, amstatt a] doctrina iustitiae et salutis in Chri[sto]. Haec explication et distinction semper vtilis et necessaria est in e[ccle]sia, ad iudicandas corruptel[as] dontrinae iustificationis, tum veteres, tum recentes.
Mag[de]burgi 6 calendas Maij anno 1553
Nic[olaus] Gallus

180v

D[ivi] Augustini De civi[tate] dei. L[ibri] XXI ca[pite] xvi
Mediator dei et hominum Jesus Christus mortalitatis nostrae factus particeps, ut nos faceret participes diuinitatis suae.
Matthias Tacius pastor ecclesiae salinensis prope Magdeburgum.

180v

A.E.I.O.V.
Rerum irrecuperabilium summa foelicitas obliuio.
Aquisgranj scribeb[at] 4 Sept[embris] anno 1553

181r

Epictetus

Εἰδέναι χρὴ, ὅτι οὐ ῥάδιον δόγμα παραγενέσθαι
ἀνθρώπῳ, εἰ μὴκαθ' ἑκάστην ἡμέραν τὰ αὐτὰ καὶ λέγη
τις, καὶ ἀκούῃ, καὶ ἅμα χρῷτο πρὸς τὸν βίον.

Dauid Chytraeus

181v

Io[annes] Stigel[ius]
Pinguis ut aerij de vertice lapsa Sion[is]
Irrigat humentis copia roris agros
[Al]tus ut egrediens stagnantia littoral Nilus
Foetificat largo rura propinqua salutis
Aeternis implet pectora sancta bonis
[E]xplicet inuicti quod sic oracular Chris[ti]
Nullum hoc in terries sanctius extat op[us]
Christophorus Rhelin[g]
Höchstatt 1551

182r

Noc cito, nec temere iudicandum est
Petrus Haschardus medicus
Traiecti superioris anno 1557 5. nonas Julij

182r

Rationi cedere decet.
Eyberius Helianus medicus apud Leodium Eburonum anno 1557 4. Juli

182r

Esa[iae] 63
Attende de caelo, et vide de habitaculo sancto tuo, et gloriae tuae. Ubi est zelus tuus et fortitude tua, multitude viscerum tuorum et miserationum tuarum ? Super me continuerunt se. Tu enim pater noster et Abraham nesciuit nos [et] Israel ignorauit nos. Tu domine pater noster redemptor noster. a seculo nomen tuum.
a Petro Tripolitano Le[o]dij Eburonum anno 1557 4. Jul. in schola ad fr[atr]es

182v

[am oberen Rand Schrift abgeschnitten]
Si non locutus fueris impie, morte morieris vt se custodiat impius a via sua ipse impius quidem in impietate sua morietur sanguinem autem suum de manu tua requiram. Capitulo 58

Clama ne cesses, quasi tubam exalta vocem tuam, et annuncia populo tuo ecelera eorum, et

domuj Jacob peccata eorum.
Magister Jacobus Noizet vicecurator et pont[ificius] cons[iliarius] prope Namurcum anno 1557 23 Julij.
Signet aus den Buchstaben J N N

182v

Tibull[us]
Me mea paupertas vitae tracucat inerti
Dum meus assiduo luceat ohne focus
In obsidione et expugnatione Quintinenso 57. 28 Aug[usti]

183r

Martialis
Sceuola tu comedis apud omnes, nullus apud te.
Alterius sciens pocila, nemo tua.
Aut tu redde vices, aut desine velle vocari
Dedecus est semper sumere, nilque dare.
In obsidione ciuitatis et arcis Attainensis in ducatu Vermaois in Galliarum Picardia. anno 1557. die Sept[embris] 11, quo Galli fecerunt deditioem Burgundis et Philippo [Hispaniae] et Angl[iae] regi.

183r-183v

Ex vidua Christiana τοῦ Ἐρασμοῦ
Inter innumeras calamitatum species quibus vnd[ique] cingitur et vallatur vita mortalium, haud aliud est malum vel grauius vel perniciosius semper iudi[caui] quam bellum hoc etiam nomine detestabilius qu[od] homini ab nomine nascatur. Nam terrae mo[tus], exundationes maris ac fluminum, fulgura, calamitosos reddere possunt, impios facere non possunt.
Cumque crudelissimua βροτολοιγὸς nullis frequentius parcat. quam quos nihil referebat incolumes esse, imo quos in rem omnium erat interisse: Ecce vnius saepe boni hominis mors quam multos exanimate, quot parit funera, quot mortes gignit, hoc etiam acerbiores quid lentae sint. Nam illa quae in praelijs accidit hoc habet solatij, quod sasubito venit, quod cito cruciate liberet: At dum parentibus orbitatem, liberis solitudinem. doniugibus viduitatem, fratribus luctum, amicis merorem, patriae desiderium adfert, quid ? an non vna multos lenta morte discruciat ?
Prudentius
Pax plenum virtutis opus, pax summa laborum.
Pax belli exacti pretium est, pretiumque pericli
Sydera pace vigent, consistent terrea pace
Nil placitum est sine pace deo. Nec munus ad ar[am] Silius
- - - Pax optima rerum
Quas homini nouisse datum est, pax vna triump[his] innumeris potior.
Haec in deserta a ciuib[us] et spoliata vrbe Schenauensi in Gallijs scribebam multorum tristiss[imorum] funerum inspector postquam irruperunt nostri die proximo. 1557. 13

Sept[embris]
An den Rand geschrieben: Chagni / oppido / Chauny

184r

Quid detur aut apponatur tibi ad linguam dolosam ? Sagitte potentis acu[te] cum carbonibus desolatorijs. Psal[mus]
In castris ad Hainu[m] Veromandue anno 1557 pridie dalendas Nouembris.
Matthias Theodorus Melanelius medicus regis Hispa[niae]

185r

Isaia cap[itulus] 49
Εἴπεν δὲ Σιών: ἐγκατέλιπέν με κύριος, καὶ ὁ κύριος
ἐπελάθετό μου. Μὴ ἐπιλήσεται γυνὴ τοῦ παιδίου αὐτῆς
ἢ τοῦ μὴ ἐλεῆσαι τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς; εἰ δὲ καὶ
ταῦτα ἐπιλάθοιτο γυνή, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλή[σομαί σου],
εἶπεν κύριος: Ἰδοὺ ἐπὶ τῶν χειρῶν μου ἐζωγράφησά σου,
τὰ τείχη, καὶ ἐνώπιόν μον εἰ διὰ παντός.

186r-188v

σὺν θεῷ

Hiob XXII
Si conuersus fueris ad omnipotentem, ex pulueribus aurum repones, et flumina de rupibus abripient auri ramenta vt in Ophir.
In hoc textu hortamur ad conuersionem (et veram) et veram poenitentiam. Et videmusm pietatem vt diuus Paulus inquit esse utilem ad omnia. vt quae etiam promissiones huius vitae habeat. Et atoritas scripturae confirmat hoc temstimonio, rem mettallicam. Nam diserte in hoc loco (fit) fit mentiio pulueris aurei qui vel ex rupibus molinis aut arena eluitur, vt in hortis Hesperidum et in colchide, vbi tenues bracteae auri in expanso vellere colligebantur. recte Eliphas meminit ramentorum aure quae <ex gestrichen> a venis et rupi(bus)bus vi et impetus praeterlabentium pluviarum deteruntur quorum magna fuit copia in Ophir, quae est India, in flumine Heuila qui est Ganges [Gen. 2]. Et in pactolo in quo se alluisse <fabulatur gestrichen> fingitur midas metallicus phrigius, vnde nomen mansit auro optimo quod hodie obrizum quasi ophirizum dicimus. Sed tu aeterne fili dei, conditor omnium rerum, cum patre et spiritu sancto, rege et accede mentes nostras, ne corda nostra adponantur et adglutinentur (creaturae) creaturae sed vt te redemtorem et mediatorem nostrum agnoscamus in spiritu et veritate. Amen.
M D LIIII Mathesius

189r

Ammpchrysin fert Toru[in]gia, magnetum aurei coloris Boëmia.
Georgius Agricola
M.D.LIIII. VII <Non. Novemb. gestrichen> Idus No-ue-mb[ris]

190r

συμβουλὴν ἀγαθὴν καὶ ἀφορμὰς εὐτυχιάν τε
συμβουλευτὰ ἐμοὶ δὸς πατρὸς ἀιδίου

Consilius rectum, res, cuentusque secundos.
Tu mihi consultor da bine Christe oatris.
Praetorius

190v-191r

Cur graue martis opus sequor et crudelia bella,
Cur metuenda mihi militis arma placent ?
Qui sacra debueram profiteri munera pacis
Et poteram placidae pacis honore frui.
Praelia iusta sequor, sunt quaedam praelia iusta
Quaedam etiam in bello est regiosa cohors
Et tu, qui nullum sanctae pietatis amorem et
Militibus nullam drecis inesse fidem,
Falleris, et quid sit miles, quid praelia nescis
Non te quid nescis, carpere quaeso pudet ?
1557 Christophorus Homagius
Dediciarum in Festo castorum angelorum in castris ad superatum castellum Ahonae 1557

191r

Deus pater domini nostril I[esu] C[hristi] contra Sathanam sub [ausgewischt] subter n ostros pater [?]
Ioannes Pistorius Niddenus senior propria manu

Pietas ad omnia vtilis est habens promissionem huius et future vitae.
ביהוה חסיתי
Magister Bartholomaeus Meier pastor et superintendens Cassiliensis

191v-192r
Rogatus a venerando et doctor uiro d[omino] m[agistro] Abrahamo Cornacensi 13 Januarij die ut Cheirographis tot doctorum iuvenum amicitiae ergo meum quoque adijcerem, volui amico fratris loco in perpetuum colendo hac in parte deesse et in huius diei memoriam pauca haec historica subiunxi.

IANUARIUS
1. Natalis
Hermanni episcopi Coloniensis anno 1477
Ioach. Marchionis Brandenburgensis 1505
2. Nuptialis
Burckhardi comitis in Barby qui duxit Magdalenam de Meckelburg ducissam 1482
3. TRIUMPHALIS
Q. Pub. Philonis de Latinis Ab urbe 414 Sp. Com. Max. et L. Papirij Censoris de Samnitibus

Ab urb. 460

4. LUSTRATIONIS

Teste Plutarcho

5. FOEDERIS INITI INTER.

Alexandrum VI pontiff. et Gall. regem 1495 Sabelli Carolum 5. Et Franciscum Gallum desponsata Imper. sorore Galliae regi 1429. Seb. Franck.

6. OPPUGNATIONIS

Hussitus 1430 Lipsiae per Joan. Frid. electorem 1547

7. EXUNDATIONES

aquarum in Hassia et Francia orientali 1552

XIII JANUARII EST DIES

[8.] SESSIONIS V IN CONCILIO TRIDENTINO

ubi damnati qui post lapsum Adae liberum arbitrium hominis negant 1547. Sleidanus

9. RECEPTIONIS PONTIFICATUS

Romani et Anti[christi] in tota Anglia 1555 Sleidanus

10. OBITUS

Caijus Marij ex exilio reuocati ab urbe 6 [abgeschnitten]

Ciceronis a M. Antonij ministris occisi [abgeschnitten]

Kentingerni ad mare Scoticum contra Pe[la-]gianos comcionatoris fidelissimi arm [abgeschnitten] circiter 600, aetatis suae 180. Bal[acus] Eilgeri 2. Comitis a Bilstein primi [ducis] Hohenstein cuius uxor Luttradis ultimi de Hohenstein Esecenis filia. Chron[ica] Conradi a Morsborg 24 Episcopi Eistetensis 117[1] Hermanni Landgraui Thuringiae S. Elisabethae filij 1243 Wolhardi 42 Episcopi Augustani 1300 Fridrici Austriae ducis electi imperatoris [abgeschnitten] Henrici 41 Episcopi Verdensis 1380 etc.

Cyriacus Spangenberg concionator Euangelij in oppido uel uallibus Manni antiquissimi Germanorum regis 1555

192v

+’Οσπέρ ξέυϊ χέρονταις οϊ
στήν πατρήδα. και οϊ θαλα
τέβονταις οϊστὴν λημένα οϋ
τι και ϋβηβλογράφωναις ϊστὴν
βηβλήου τέλος

+ ταπεινôς Επίσκοπôς
Ιερισσού και αγιου ὄρος
Νικηφόρος. τ(έλος)

193r

Non sint inter nos schismata

Paulus ab Eitzen d[octor] scripsit anno 1570 10 Maij Seruestae

193r

\+ Τῶν μἒν εὐφτιχούντῶν πἄν
τἔς ἄνθρὂπι φῒλη τόν δη
δῒστιχὄντῶν οὒδε αὒτός ογενῒ τῶρ
\+Τας πῒνός Δημῖτριός
Ἰερεύς

194r

Invia virtuti nulla est via
Carolus Baro Zerotinus scripsit Servestae 2 Maji 97.

194v

Dei gratia mea opulentia
Gottes Hilf meyn rechthumb
Haec scribebat Henricus Baro a Waldsteyn et Ahren
Servestae 6 Maji anno domini 92

185r

Ille sapiens qui utilia, non qui multa scit.
Haec scribebat Annibal Baro a Waldstein et Ahren domini Dauidi Vllerico Servestae in sui memoriam anno domini 1592 Maj 6.

195v

Generosa virtus flatu accenditur
Bartholomäus Baro a Waldstein scripsit Serve[stae] 1 Martij anno 1597

196r

Sapientioris consilium sequi sapientia est
D[eo]G[ratiae] DG DG DG DG
Ernestus Comes a Schawenburg etc. scripsit Helmstadij XI calend[as] Augusti anno MDLCCCV. Manu propria

196v

[*Bleistiftzeichnung eines Wappens*]

198r

Joannes XII
ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.
Hoc dictum dulcissimum non de corporali. Sed de spirituali honore accipiatur. Quod minister Christi futurus sit filius dei, et ciuis in regno caelorum et cohaeres Jesu Christi, et in hac vita habitaculum dei. Hoc honore deus pater nos dignatur filius huius seculi sed tamen credentes in Christum. Mundus hunc honorem minime expetit atque expetentes eum pro ludibrio habet. Hieronymus Weller 1552

198v

Psalmus XIX [freie Fassung von Psalm 19,9]
Dein wort ist wol geleutert vnd dein knecht hat es lieb

Gots wort wird geleutert probiret vnd beweret, das es die rechte warhait sey. durch macherlex ketzerey, vnd schwermerey. so sich da wider setzen. Also auch mus ein ieder <christen gestrichen> so sich an das wort Gots helt, vnd dran gleubet, vnd tag. vnd nacht damit vmbgehet, wol geleuterte probiret vnd beweret werden, durch macherley anfechtung, Creutz, vnd Leiden, auff das er ein rechtschaffner mensch Gots werde.
Idem.

199r

Johannis 14 cap[ite]
Ἐν τῇ οἰκίᾳ [τοῦ] πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν.
Consolatio ingens est, et longe maxima. pro pijs et agonizantibus mentibus, quod promissiones gratiae, et misericordiae sunt vniuersae, Jo. 3. Vt omnes qui credunt non permeant sed habeant vitam aeternam. Ita hic est consolation plenum, quod dicit πολλαὶ multae, non dicit aliquae. Hac voce rigamus Mps om tentationib[us].
J. Jonas Dat[um] 5 [Rest abgeschnitten].

199v

[Matthäus. Abgeschnitten]
כל איש אשר יעשה ריצון אבי שבשמים הוא אחי אחותי ואמי:
Grauissime inquit Apostolus, Nos societatem habere cum patre et filio. Et hic dicimur, frat[[er], soror wr mater, et alibi, habitatio su templum spiritus sancte, vt tota s[ancta] trinitas in nobis per verbum fidei habitet, et apud nos mansi[o]nem faciat. Magnum ergo quid esse cepimus, qui Chris[to] per fidem coniuncti et adu[na]ti sumus. Non itaque recus[e]mus persecutionem, neque abijciamus fidem propter mundi furors.
1551 Maximilianus Morlin d[octor]. [Rest abgeschnitten]

200r

Plato in Timaeo
ἀδύνατον οὖν θεῶν παισὶν ἀπιστεῖν, καίπερ ἄνευ τε εἰκότων καὶ ἀναγκαίων ἀποδείξεων λέγουσιν, ἀλλ᾽ ὡς οἰκεῖα φασκόντων ἀπαγγέλλειν ἑπομένους τ≥ νόμῳ πισ-τε[υ]τέον.
Cicero de Vniuersitate
Ac difficillime factu est. a deo ortis fidem non habere, quanquam nec argumentis nec rationibus certis eorum oratio confirmatur. Sed quia de suis notis rebus videntur loqui, veteri legi morique parendum est.
Victorinus Strigelius

200v

Augustinus
Vel hominum vitae quantumcunq[ue] laudabili si remota mise[r]icordia iudicetur
Anno 1553 decimo mensis J[unii] Hildenshemiae
Cunradus Hollmstede Hamelensis concionator scripsit.

200v

A.B.S.
[Durchgestrichener Text.
Daneben als Randbemerkung – teils abgeschnitten – eine Erläuterung]
Cuius ...rus ...renter...erat sensus, tempestas, linguae, procella corporis, naufragium castitatis, amissio temporis, infamia voluntaria, ignominioses Languor, turpitudo morum, dedecus vitae, honestatis infamia tande[m] animorum corruptela
Johannes Waterford. Junior Verdanus Anno 1553 decima septima Ju<[no] abgeschnitten>

201v

Apocalypsi cap[itula] 22
Qui iustus est, iustificetur adhuc.
Haec sententia
l non est intelligenda de justification abducente in regnum caelorum et quae maior est iustificatione scribarum et pharisaeorum, de qua Matthaei 5. Nec de iiustificatione vitae, quae consistit in remissione peccatorum, et valet coram deo, cuius memo rest Apostolus, ad Romanis 5. Sed de iustitia inchoate seu inhaerente, quae est alterius fructus. Nam in haec credit incrementum et decrementum, crescitque cumulatione bonorum operum sicut etiam coaceruatione malorum decrescit.
Eras[mus] Sarcerius anno 1551 Lips[ia]

202r

Ioan[nes] XVII
Haec est autem vita aeterna, vt cognoscant te solum Deum veru, et quem misisti IESVM CHRISTVM.
Ad Philippens[es] I
Tantum vt dignum est Euangelio CHRISTI, conuersmini.
Lucae XII.
Vos igitur estote parati, quia qua hora non putatis, ea filius hominis veniet.
Ioan[nes] Riuius Atthendorinensis VIII Id[us] April[is] MDLI Missenij.

202v

R[omanos] 8.
Si Seus nobiscum quis contra nos
Sola fides justificat quae per charithatem operantur.
Johannes Molitoris
Capittuli Verdensis
c[?] ad Urbem
decim[a] sept[ima] Junius
in oppido V[erdano]

202v

Tempora labuntur tacitisque senescimus annis.
Homerus.
Omnia si perdas famam seruare momento
Fridericus de Bichelen anno [?]

203r

[Unlesbar wegen Wasserschäden und Verklebung]

203v

Arius Christum [?] non deum esse.
Macedonius spiritum s[anctum] non esse deum.
Nestorius negabat hanc professionum filius Die natus esse ex Maria virgine nam Mariam non esse matrem Die. Ex his tribus Mahomet.

M[artinus] L[utherus]

203v

Erhardus Schnepffius
Prouerb[iorum] III

אשרי אדם מצא חכמה ואדם
ייק תבונהפ כי טוב סחרה מסחר
כסי ומחרוץ תבואתהפ יקרה היא
מניים וכל חציך לא ישוו בהפ
ארך ימים בימינה בשמאולה עשר וכבודפ
דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה
שלומפ עץ חיים היא למחזיקים בה
ותמכיה מאשרפ

Beatus venator, qui sapientiam venatur et eius fit compos. BEATVS est qui sapirentiam inuenit, et qui consequitur in telligentiam. Melior est enim tractum eius quam arbenti, et auro proxitus eius uberiores sunt: Praestat gemmae et pretiosa omnia vincit ad dextram eius, et ad [sinistram] suum divitae et Gloria: vita viae [.ama..]
Haec signum v[itae]

204v

Prouerbiorum 20
Ἐλεημοσύνη καὶ ἀλήθεια φυλακὴ βασιλεῖ
Qui veritatem metu alicuius potestatis occultat iram dei super se prouocat c[apituloanon] quisquis [causa] 11, q[uaestio] 3. Qui veritatem libere non pronunciat proditor est veritatis c[apituloanon] nolite timere [causa] 11, q[uaestio] 3. Melius est proveritate supplicium pati quam pro adulation beneficium consequi c[[apituloanon] demo peritorum [causa] 11, q[uaestio] 3.
Potius tollerandum est omne scandalum quam quod veritas relinquatur c[apitulo] qui scandalizauerit de reg[ulis]p[ublica] iuris in antiq[uitate]

Ε.Α.Φ.Β [Ἐλεημοσύνη καὶ ἀλήθεια φυλακὴ βασιλεῖ]
M[isericordia et] V[eritas] C[ustodiunt] R[egem]
Wernerus a Berdt Wesaluensis Wittenbergae Nonis Maij anno 1557

205r

Isocrates ad Daemonicum
Καὶ τὰς μὲν τῶν φαύλων συνήθειας ὀλίγος χρόνος
διέλυσε. τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φιλίας οὐδ᾽ ἄν ὁ πᾶς
αἰών ἐξαλείχειεν
Horatius
Foelices ter et amplius
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Diuulsus quaerimonijs
Supremo citius solute amor die
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν κτῆμα κάλλιον φίλον.
Vincentius a Wilych Witebergae
Nonis Maij Anno 1557

205v

Nanzianzenus
Ἀρχὴν ἁπάντων καὶ τέλος ποιεῖ θέον.
Praecatio imperatoris Maximiliani reddita carmine.
Sum tuus in vita, tria sunt mea fundera Christe,
Da precor imperij sceptra videre tui:
Cur etenim moriens tot vulnera saeua tulisii
Si non sum regni portio parua tui.
<Cur etenim moriens t gestrichen>
Cur rigido latuit tua vita inclusa sepulchro
Si non est meo mors, morte fugata tua
Ergo mihi certam praestet o Christe salutem,
Meque tuo totum sanguine Christe iuues
Philippus a Wilych
Wittembergae anno salutis nostrae 1557.

206r-206v

In dictum Ezech[ielis]
Nolo mortem peccatoris ses potius vt conuertat et uiuat
Versus patris
Anxia laetiferis trepidant cuj pectora curis
Et quam dedictj tristia damna prmunt
Quid Deus e celo sublimi nuntiet audi
Et metuat parta mens tua pace minus
Vita aeterna mea est, aeternae saecula vitae
Testor, vt haec noris me tibi uera loqui

Non ego precantes merita uolo morte perire
Supplicia et factis pendere digna suis.
Sed mutare Cor elatum, moresque profanos
Et peccatorum parnituisse volo.
Perpetua vi possint vota atque salute potiri
Sitque hebes vt stimulus mors violenta tuus
Conuersisque animis vnus me quisque secutus
Recto saluificum tramite tendat iter.
VITA DIVRNA MEA EST.
ἐφήμερος ὁ βίος.
Joachimus Joach[imi] fil[ius] Camerarius
Anno Christi, 1557 VIII Id[us] Maij

207r

August[inus] lib[ro] I de Trinitate:
Non pigebit me sicubo haesito quaerere nec pigebit me sicubi erro discrere.
Idem in Johan[nem] Si me posses docere quod nescio, non solum te uerbis, sed et pugnis caedentem deberem patientissime sustinere.

Idem de scriptis Cypriani martijris et episcopii. Ego huius epistolae authoritate non teneor: quia ius literas non ut Canonicas habeo: sed eas ex Canonicis consider, et quod in eis diuinam scripturam authoritati congruity, cum laude eius accipio: quod autem non congruity, cum pace erius respuo.
Johannes Tekler, L[icentiatus] parochus ecclesiae Cotbusensis uicinarum inspector sua manu scribebat <s gestrichen> in collquio Seruestae habito, anno 70 10 Maij

207v-208r

Gen[esis] 25
ואלה שמות בני ישמעאל משמע ודומה ומשא
Magister Joannes Funcius collocate natalem Seruatoris nostril Jesu Christi τοῦ Θεανδρωπου in annum ab urbe condito 3963. Idem faciunt alij quidam Chronologici tam ueteres quam recentes, Ego statuo annum 3970. Ratio diuersitatis inter alias praecipua est diuersa supputatio annorum a Templo Salomonis usque ad captiuitatem Babijlonicam, Funcius supputat annos 423. ego 431 ille enim omittit interregnzn oist caedem Amasiae, quo Vsias sub Tutoribus uixit, ego illud minime praetereundum iudico, rationes extant in mea chonologia parte 1. libri 5. declaratione capitis 9. Colligitur autem summa annorum ab orbe condito ad natum usque Christum hac ratione.

1657	Diluvium	480	Templum Salomonis
292	Abraham natus	431	Captiuitas Babylonica
75	Vocatui Abrahae	70	Liberatio ex captiuitate
430	Lex data	535	Christus natus
2454		1516	

Adde numeros	2454
	1516
	3970

2454	Annus datae legis		
480	Templi Salomonis initium		
290	Annus Nabonassari, seu promae et antiquissimae Aerae Ptolemei		
424	obitus Alexandri Magni	2934	Templum Salomonis
294	Monarchia Augusti post mortem Antonij et Cleopatrae et occi- patam Aegyptum	318	Secundi temple instau- ratio inchoate anno 2 Darij Histasoae
28	Christus natus	518	Christus natus Templum uium Dei uiuentis
3970		3970	

Reeuerendo et clarissimo vira, d[omino] m[agistro] Abrahamo Vlrico Cranacensi, superat [tend]enti Seruestiano, d[omi]no amico, populari, ac fratri suo honorando scribebat Leon[hard] Krentzheim L[ignitiae].

208v

Rectam fidem bene tuebimur. Si quod vtriusque nostrum est proprium conosideremus, et ab vno vtrumque praestari animaduerterimus. Id enim a nobis si fiat. Nunquam om errorem prolabemur. Athanasius or[atione] 4 contra Arianos pag[ina] 247.
Lucas Maius ex[ul] Magdeburgi[s] 10 Junij anno 1577.

208v

Humiliatio via est ad Humilitatem sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si virtutam appetis humilitatiss, viam non refugias humiliationis. Bernh[ardus] Epist[ol]a 87. Eruditione et virtute conspicuo viro, domino et affini suo Davidi Ulriciano, scribebat in testimonium paternae amicitiae, Lucas Maius senior Cassellis die 27 Maij. Anno Christit, 1596.

209r

Ignatius Epistola secunda ad Trallianos: qui fuit auditor et discipulus Joannis Apostoli et Evangelistae.
Verum corpus Maria peprit, quod esset quasi diuinae naturae domicilium, tale nimirum, quod haec omnis, quae propria sint corporis humani, nobiscum haberet communia,
Idem ad Smijnaeos: Ego etiam post resurrectionem scio eum in carne fuisse, et credo, etiam nunc esse.
Vigilius lib[er] 3:
Non solum confundere, sed e non recte divider, reatus est criminis. In uno enim Eutxchetis, in altero Nestorij, damnatur impietas, dum quod ille male confundit, pessimie iste discernit.

Idem lib[er] 4:
Vnde erit verus Deus, et verus homo, nisi PER VERITATEM ET PROPRIETATEM VTRIVSQVE NATVRAE.
Fulgentius in lib[ro] de incarnatione et gratia, cap[ite] 2: In Christo unigenito Dei filio, personam non dividunt naturarum propria, neque unitas personarum potest utriusque naturae propria confundere, ual auferre.
Iacobus Isebergius senior, Servestae scribebat Dominica palmarum Anno Christi nati ex virgine Maria: ex omibvs angvstiis ivstos liberabit Ijhova
Devs. Psalmo 34.

210r

Z. G. M. T.
Sperare in Christum et vitae tolerare labores. Er bene posse mori, dice neatus eris.
Ernestus dux Bruns[vicensis] et Lun[aeburgensis] Witebergae. Anno 85 Manu propria.

211r

E. N. S. W. T. H.
Nunquam diuinj nocuit reuerentia verbj.
Augustus dux Brunsuicensis et Lunaeburgensis Viteb[ergae] anno 85 Manu propria.

211v

Per Christum ad Christum uenitur
Julius Pacius scribebat Heidelbergae, 20 Die Septemb[ris] 1586

212r

Bernhardus
O bone Iesu, videtur contra te coniurasse universitas Christianorum et illi in persecution promo sunt, qui in ecclesia primum locum tenere volunt.
Non diuturna hypocrisis.
D[octrinae] et virtutis studioso viro domino Davidi Ulrich amicitiae ergo scribebem Nicolaus Dethlevus Hamburgensis Servestae anno 1592 11 Decem[bris].

212v

BERNH[ARDUS]
Maledictus qui florem juventutis suae diabolo, fecen autem senectudinis domino deo consecrate.
PATIENTIA ACAMAS.
Ornatissimo viro domino Davidi Ulrico Servestano, Romani imperii notario fidelissimo moris et amoris erfo Servestae Anhaltinorum 3 Kal[endas] Jan[uarias] Anno 92 scrips[i] Aegidius Laurentiades Ripen[sis] Danus.

213r

Quonuan res humanae fragiles caducaequi sundt semper aliqui acquirendisundt quos diliganus et a quibus diligamur: Caritate enim benevolentiaquw sublata, omnis e vita sublata est jucunditas.

PSALMUS XXXVII:
Delectare in domino, et dabit tibi desideria cordis tui. Vera pietate et doctrina ornatissimo viro d[omi]no DAVIDI ULRICO civi Servestano, amoris et benevolentiae ergo scribebam Christianus Johannes Ripensis danus. Servestae Anhaltinorum Calend[is] Aprilibus anno domini 1593.

213v

Paulus ad Rom[anos] 9 ex Es[aia] 1.
Nisi nobis dominus ar[mi] potens semen reliquisset, idem nobis, quod Sodomae ac Domorrae accidisset.
Ornatissimo ac pijss[imo] viro d[omino] D[a]vidi Ulrico civi Seruestano in perpetuam memoriam scribebat Seruestae 22 Junij anno 1593 Bartholomäus Joh[annes] Dan[us]

214r

Patientia saepius laesa fit furor saepe.
Ad memoriam doctiss[imi] viri d[omi]nj Davidis Ulrici ami[ci] sibi charissimj Serbestae 23 Novembris scripsit Phil[ippus] Magerstedt

214v

V[eni] V[idi] V[ici]
Chi manda la sua dona a ogni festa: et il suo caualo a ogni fontana: in capo del anno in caual dibenta rozza et la dona putana
Erudito ac pio juvenj domino Dauidi Vlrico amicitiae causa scripsit Johan[nes] Fuchsius 19 Septemb[ris] anno 86 Heidelberg[ae] natione Francus.

215r

Neminem sinunt leges nostrae in Paupertate viuere neqze in aegestate morj.
In suij memoriam scribebat haec Spirae 20 Septembris anno 86 d[omino] Dauidj Vlrico Daniel Placotomus Dantiscnus natione Borussus.

215v

Fidentem nescit deseruisse Deus.
Haec Paulus Spiegelius Gryphiswaldensis scribebat Seruestae 10. Maij annno 95 manu propria.

216r

+
Facies, sat scio, excelsissime, vt a te solo totus semper pendeam.

πρὸς Ῥωμαίους 16.
Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ.
Διὰ τούτου σοι δόξα εἰς τοὺς αἰ[ῶ]νας.

In public Orthodoxorum h[o]spitio, id est, Seuestae scribebam Christianus Rappoldus, ante diem quintam Calendas Julij anni, a domini JESV CHRISTI incarnatione, M.D.XCIII.

216v

Philip[pus] Melanth[on]
Sunt homines humeris quos sj quis gestet ad vrbem
Ausoniam indomitj quae caput orbis erat
Nec tamen ad portam placide deponat eosdem
Gratia praeteritj nulla laboris erit.
Caspar Nitze secretaries Lunaeburgensis scribebat 14 Iulij anno [salutis] 85.

217r

Dic mihi quid toto quaeso jam regnat in orbe ?
Dic tribus hoc verbis, litterulisve tribus ?
Litterulis tribus et totidem respondeo verbis:
jus vel transpositis vos (male) litterulis
Erudito et pio juveni d[omino] Davidi Ulrico convictori et amico suo charo haec scribebat Michel Maès. Pomeranus Stolp[ensis] 3. cal[endas] Januar[ii] anno 85 Viteberg[ae]

217v

Ora et labora
Joachim Nitze scribebat 18 Julij anno 85. Cellis.

217v

Felicitas vnica intus nil strepere.
Wilhelmus Königssee scriba Smalchaldensis, scribebat haec Smalchaldiae 29 Septembris, die S. Michaelis archangel 1586.

Zettel auf dem Spiegel des hinteren Innendeckels

Ihr Töchter von Jerusalem. weinet nicht über mich, sondern über euch selbst und über eure Kinder. Denn siehe, es wird die Zeit kommen, in welcher man sagen wird: selig sind die Unfruchtbaren und die Leibe, die nicht geboren haben, und die Brüster, die nicht geseuget haben. Den werden sie anfangen zu sagen zu den Bergen: Fallet über uns !

Chirographia S[anctae] D[omi]nae HAGNAE principis Anhaltinae, Joachimi Ernesti principis Anhaltini coniugis primae, quae pro me Davide Vlrico in sacro baptismate fideiussit anno 1561, die 2[8] m[ensis] Martij. Et quae inter parentis mei manus in ardentissima Christi inuocatione obdormiuit Bernburgae 29 Nouembris anno 1569. Cui Deus laetiss[imam] resurrectionem largiatur. etc.